

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ

maharṣi vēdavyāsapraṇītaṃ śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ aṣṭamaḥ skandhaḥ ॥

This document has been prepared by
Sunder Kidāmbi
with the blessings of
śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan
His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

viṣayasūcī

1	<i>prathamō'dhyāyaḥ</i>	3
2	<i>dvitīyō'dhyāyaḥ</i>	7
3	<i>tr̥tīyō'dhyāyaḥ</i>	12
4	<i>caturthō'dhyāyaḥ</i>	18
5	<i>pañcamō'dhyāyaḥ</i>	22
6	<i>ṣaṣṭhō'dhyāyaḥ</i>	29
7	<i>saptamō'dhyāyaḥ</i>	35
8	<i>aṣṭamō'dhyāyaḥ</i>	42
9	<i>navamō'dhyāyaḥ</i>	48
10	<i>daśamō'dhyāyaḥ</i>	52
11	<i>ēkādaśō'dhyāyaḥ</i>	59
12	<i>dvādaśō'dhyāyaḥ</i>	65
13	<i>trayōdaśō'dhyāyaḥ</i>	72
14	<i>caturdaśō'dhyāyaḥ</i>	76
15	<i>pañcadaśō'dhyāyaḥ</i>	78
16	<i>ṣōḍaśō'dhyāyaḥ</i>	83
17	<i>saptadaśō'dhyāyaḥ</i>	90
18	<i>aṣṭādaśō'dhyāyaḥ</i>	95
19	<i>ēkōnaviṃśō'dhyāyaḥ</i>	100

20	<i>viṃśō'dhyāyaḥ</i>	105
21	<i>ēkaviṃśō'dhyāyaḥ</i>	110
22	<i>dvāviṃśō'dhyāyaḥ</i>	115
23	<i>trayōviṃśō'dhyāyaḥ</i>	121
24	<i>caturviṃśō'dhyāyaḥ</i>	125

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē prathamō'dhyāyaḥ ॥

rājōvāca

*svāyambhuvasyēha gurō vaṃśō'yaṃ vistarācchrutaḥ |
yatra viśvasṛjāṃ sargō manūnanyānvadasva naḥ ॥ 1 ॥*

1

*yatra yatra harērjanma karmāṇi ca mahīyasaḥ |
grṇanti kavayō brahmaṃstāni nō vada śṛṇvatām ॥ 2 ॥*

2

*yadyasminnantarē brahmanbhagavānviśvabhāvanaḥ |
kṛtavāṅkurutē kartā hyatītē'nāgatē'dya vā ॥ 3 ॥*

3

ṛṣiruvāca

*manavō'sminvyatītāḥ ṣaṭ kalpē svāyambhuvādayaḥ |
ādyastē kathitō yatra dēvādīnāṃ ca sambhavaḥ ॥ 4 ॥*

4

*ākūtyāṃ dēvahūtyāṃ ca duhitrōstasya vai manōḥ |
dharmajñānōpadēśārthaṃ bhagavānputratām gataḥ ॥ 5 ॥*

5

*kṛtaṃ purā bhagavataḥ kapilasyānuvarṇitam |
ākhyāsyē bhagavānyajñō yaccakāra kurūdvaha ॥ 6 ॥*

6

*viraktaḥ kāmabhōgēṣu śatarūpāpatih prabhuḥ |
visṛjya rājyaṃ tapasē sabhāryō vanamāviśat ॥ 7 ॥*

7

sunandāyāṃ varṣaśataṃ padaikēna bhuvam sprśan tapyamānastatō ghōramidamanvāha bhārata 8	8
manuruvāca yēna cētayatē viśvaṃ viśvaṃ cētayatē na yam yō jāgarti śayānē'sminnāyaṃ taṃ vēda vēda saḥ 9	9
ātmāvāsyamidam viśvaṃ yat kiñcijjagatyāṃ jagat tēna tyaktēna bhuñjīthā mā gṛdhaḥ kasyasviddhanam 10	10
yaṃ na paśyati paśyantam cakṣuryasya na riṣyati taṃ bhūtanilayaṃ dēvaṃ suparṇamupadhāvata 11	11
na yasyādyantau madhyaṃ ca svaḥ parō nāntaram bahiḥ viśvasyāmūni yad yasmād viśvaṃ ca tadṛtam mahat 12	12
sa viśvakāyaḥ puruhūta īśaḥ satyaḥ svayañjyōtirajaḥ purāṇaḥ dhattē'sya janmādyajayā'tmaśaktyā tāṃ vidyayōdasya nirīha āstē 13	13
athāgrē ṛṣayaḥ karmāñihantē'karmahētavē īhamānō hi puruṣaḥ prāyō'nīhāṃ prapadyatē 14	14
īhatē bhagavānīśō na hi tatra viṣajjatē ātmalābhēna pūrṇārthō nāvasīdanti yē'nu tam 15	15
tamīhamānaṃ nirahaṅkṛtaṃ budhaṃ nirāśiṣaṃ pūrṇamananyacōditam nṛñchikṣayantaṃ nijavartmasaṃsthitam prabhuṃ prapadyē'khiladharmabhāvanam 16	16

śrīśuka uvāca

iti mantrōpaniṣadaṃ vyāharantaṃ samāhitam |

dr̥ṣṭvāsurā yātudhānā jagdhumabhyadravan kṣudhā || 17 || 17

tāṃstathāvasitān vīkṣya yajñāḥ sarvagatō hariḥ |

yāmaiḥ parivṛtō dēvairhatvāśāsāt triviṣṭapam || 18 || 18

svārōciṣō dvitīyastu manuragnēḥ sutō'bhavat |

dyumatsusēṇarōciṣmatpramukhāstasya cātmajāḥ || 19 || 19

tatrēndrō rōcanastvāsīd dēvāśca tuṣitādayaḥ |

ūrjastambhādayaḥ sapta ṛṣayō brahmavādinaḥ || 20 || 20

ṛṣēstu vēdaśirasastuṣitā nāma patnyabhūt |

tasyāṃ jajñē tatō dēvō vibhurityabhiviśrutaḥ || 21 || 21

aṣṭāśītisahasrāṇi munayō yē dhṛtavratāḥ |

anvaśīkṣanvrataṃ tasya kaumārabrahmacāriṇaḥ || 22 || 22

ṛṭṭīya uttamō nāma priyavratasutō manuḥ |

pavanaḥ sṛñjayō yajñahōtrādyāstatsutā nṛpa || 23 || 23

vasiṣṭhatanayāḥ sapta ṛṣayaḥ pramadādayaḥ |

satyā vēdaśrutā bhadra dēvā indrastu satyajit || 24 || 24

dharmasya sūnṛtāyāṃ tu bhagavānpuruṣōttamaḥ |

satyasēna iti khyātō jātaḥ satyavrataiḥ saha || 25 || 25

sō'nṛtavrataduḥśīlānasatō yakṣarākṣasān |

bhūtadruhō bhūtagaṇāṃstvavadhīt satyajitsakhaḥ || 26 || 26

caturtha uttamabhrātā manurnāmnā ca tāmasaḥ |
pr̥thuḥ khyātirnaraḥ kēturityādyā daśa tatsutāḥ || 27 || 27

satyakā harayō vīrā dēvāstriśikha īśvaraḥ |
jyōtirdhāmādayaḥ sapta ṛṣayastāmasē'ntarē || 28 || 28

dēvā vaidhṛtayō nāma vidhṛtēstanayā nṛpa |
naṣṭāḥ kālēna yairvēdā vidhṛtāḥ svēna tējasā || 29 || 29

tatrāpi jajñē bhagavānharinyāṃ harimēdhasaḥ |
harirityāhṛtō yēna gajēndrō mōcitō grahāt || 30 || 30

rājōvāca
bādarāyaṇa ētat tē śrōtūmicchāmahē vayam |
hariryathā gajapatiṃ grāhagrastamamūmucat || 31 || 31

tatkathā sumahat puṇyaṃ
dhanyaṃ svastyayanaṃ śubham |
yatra yatrōttamaślōkō
bhagavāngīyatē hariḥ || 32 || 32

sūta uvāca
parīkṣitaivaṃ sa tu bādarāyaṇiḥ
prāyōpaviṣṭēna kathāsu cōditaḥ |
uvāca viprāḥ pratinandya pārthivaṃ
mudā munīnāṃ sadasi sma śṛṇvatām || 33 || 33

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
aṣṭamaskandhē manvantarānucaritē prathamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē dvitīyō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

āsīd girivarō rājaṃstrikūṭa iti viśrutaḥ |

kṣīrōdēnāvṛtaḥ śrīmānyōjanāyutamucchritaḥ || 1 ||

34

tāvatā viśṛtaḥ paryak tribhiḥ śṛṅgaiḥ payōnidhim |

diśaḥ khaṃ rōcayannāstē raupyāyasahiraṇmayaiḥ || 2 ||

35

anyaiśca kakubhaḥ sarvā ratnadhātuvicitritaiḥ |

nānādrumalatāgulmairnirghōṣairnirjharāmbhasām || 3 ||

36

sa cāvanijyamānāṅghriḥ samantāt paya ūrmibhiḥ |

karōti śyāmalāṃ bhūmiṃ harinmarakatāśmabhiḥ || 4 ||

37

siddhacāraṇagandharvavidyādharamahōragaiḥ |

kinnarairapsarōbhiśca krīḍadbhirjuṣṭakandaraḥ || 5 ||

38

yatra saṅgītasannādainnadadguhamamarṣayā |

abhigarjanti harayaḥ ślāghinaḥ paraśaṅkayā || 6 ||

39

nānāraṇyapaśuvrātaśaṅkuladrōṇyalaṅkṛtaḥ |

citradrumasurōdyānakalakaṇṭhavihaṅgamaḥ || 7 ||

40

saritsarōbhiracchōdaiḥ pulinairmaṇivālukaiḥ dēvastrīmajjanāmōdasaurabhāmbvanilairyutaḥ 8	41
tasya drōṇyāṃ bhagavatō varuṇasya mahātmanah udyānamṛtumannāma ākrīdaṃ surayōṣitām 9	42
sarvatō'laṅkṛtaṃ divyairnityaṃ puṣpaphaladrumaiḥ mandāraiḥ pārijātaiśca pāṭalāśōkacampakaiḥ 10	43
cūtaiḥ priyālaiḥ panasairāmrairāmṛatakairapi kramukairnālikēraiśca kharjūrairbījapūrakaiḥ 11	44
madhūkaiḥ sālātālaiśca tamālairasanārjunaiḥ ariṣṭōdumbaraplakṣairvaṭaiḥ kiṃśukacandanaiḥ 12	45
picumandaiḥ kōvidāraiḥ saralaiḥ suradārubhiḥ drākṣēkṣurambhājambūbhirbadaryakṣābhayāmalaiḥ 13	46
bilvaiḥ kapitthairjambīrairvṛtō bhallātakādibhiḥ tasminsaraḥ suvipulaṃ lasatkāñcanapaṅkajam 14	47
kumudōtpalakahlāraśatapatraśriyōrjitam mattaṣaṭpadanirghuṣṭaṃ śakuntaiśca kalasvanaiḥ 15	48
haṃsakāraṇḍavākīrṇaṃ cakrāhvaiḥ sārasairapi jalakukkuṭakōyaṣṭidātyūhakulakūjitam 16	49
matsyakacchapasañcāractalatpadmarajahpayah kadambavētaśalanīpavañjulakairvṛtam 17	50
kundaiḥ kurabakāśōkaiḥ śirīṣaiḥ kuṭajēṅgudaiḥ kubjakaiḥ svarṇayūthībhirnāgapunnāgajātibhiḥ 18	51

mallikāśatapatraiśca mādhavījālakādibhiḥ |
śōbhitaṃ tīrajaiścānyairnityartubhiraṃ drumaiḥ || 19 || 52

tatraikadā tadgirikānanāśrayaḥ
karēṇubhīrvāraṇayūthapaścaraṇaḥ |
sakaṇṭakān kīcakavēṇuvētravad
viśālagulmaṃ prarujaṇvanaspatīn || 20 || 53

yadgandhamātrāddharayō gajēndrā
vyāghrādayō vyālamṛgāḥ sakhaḍgāḥ |
mahōragāścāpi bhayād dravanti
sagaurakṛṣṇāḥ śarabhāścamaṛyaḥ || 21 || 54

vṛkā varāhā mahiṣarkṣaśalyā
gōpucchāsālāvṛkamarkaṭāśca |
anyatra kṣudrā hariṇāḥ śaśādaya -
ścarantyabhītā yadanugrahēṇa || 22 || 55

sa gharmataptaḥ karibhiḥ karēṇubhi -
rvṛtō madacyutkalabhairanudrutaḥ |
giriṃ garimṇā paritaḥ prakampayan
niṣēvyamāṇō'likulairmadāśanaiḥ || 23 || 56

sarō'nilaṃ paṅkajarēṇurūṣitaṃ
jighranvidūrānmadavīhvalēkṣaṇaḥ |
vṛtaḥ svayūthēna tṛṣārditēna tat
sarōvarābhyāśamathāgamad drutam || 24 || 57

vigāhya tasminnamṛtāmbu nirmalaṃ
hēmāravindōtpalarēṇuvāsitaṃ |

papau nikāmaṃ nijapuṣkarōddhṛta -

mātmānamadbhiḥ snapayangataklaṃaḥ || 25 ||

58

svapuṣkarēṇōddhṛtaśīkarāmbubhi -

rnipāyayansaṃsnapayanyathā gr̥hī |

ghṛṇī karēṇūḥ kalabhāṃśca durmadō

nācaṣṭa kṛcchraṃ kṛpaṇō'jamāyayā || 26 ||

59

taṃ tatra kaścinnṛpa daivacōditō

grāhō balīyāṃścaraṇē ruṣāgrahīt |

yadṛcchayaivaṃ vyasanaṃ gatō gajō

yathābalaṃ sō'tibalō vicakramē || 27 ||

60

tathā'turaṃ yūthapatiṃ karēṇavō

vikṛṣyamāṇaṃ tarasā balīyasā |

vicukruśurdīnadhiyō'parē gajāḥ

pārṣṇigrahāstārayituṃ na cāśakan || 28 ||

61

niyudhyatōrēvamibhēndranakrayō -

rvikaṛṣatōrantaratō bahirmithaḥ |

samāḥ sahasraṃ vyagaman mahīpatē

saprāṇayōścitraṃ mamaṃsatāmarāḥ || 29 ||

62

tatō gajēndrasya manōbalaujasāṃ

kālēna dīrghēṇa mahānabhūd vyayaḥ |

vikṛṣyamāṇasya jalē'vasīdatō

viparyayō'bhūt sakalaṃ jalaukasaḥ || 30 ||

63

itthaṃ gajēndraḥ sa yadā'pa saṅkaṭaṃ

prāṇasya dēhī vivaśō yadṛcchayā |

apārayannātmavimōkṣaṇē ciraṃ

dadhyāvimāṃ buddhimathābhyapadyata || 31 ||

64

na māmimē jñātaya āturaṃ gajāḥ

kutaḥ kariṇyaḥ prabhavanti mōcitum |

grāhēṇa pāsēna vidhāturāvṛtō -

'pyahaṃ ca taṃ yāmi paraṃ parāyaṇam || 32 ||

65

yaḥ kaścanēśō balinō'ntakōragā -

tpracaṇḍavēgādabhidhāvatō bhṛśam |

bhītaṃ prapannaṃ paripāti yadbhayā -

nmṛtyuḥ pradhāvatyaraṇaṃ tamīmahi || 33 ||

66

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ

aṣṭamaskandhē manvantarānuvarṇanē gajēndrōpākhyānē

dvitīyō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē tṛtīyō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

ēvaṃ vyavasitō buddhyā samādhāya manō hṛdi |
jajāpa paramaṃ jāpyaṃ prāgjanmanyānuśikṣitam || 1 || 67

gajēndra uvāca

ōṃ namō bhagavatē tasmai yata ētaccidātmakam |
puruṣāyādibijāya parēśāyābhidhīmaḥ || 2 || 68

yasminnidaṃ yataścēdaṃ yēnēdaṃ ya idaṃ svayam |
yō'smāt parasmācca parastaṃ prapadyē svayambhuvam || 3 || 69

yaḥ svātmanīdaṃ nijamāyayārpitaṃ

kvacid vibhātaṃ kva ca tat tirōhitam |
avidhdhṛk sākṣyubhayaṃ tadīkṣatē
sa ātmamūlō'vatu māṃ parātparaḥ || 4 || 70

kālēna pañcatvāmitēṣu kṛtsnaśō

lōkēṣu pālēṣu ca sarvahētuṣu |
tamastadā'sīd gahanaṃ gabhīraṃ
yastasya pārē'bhivirājatē vibhuḥ || 5 || 71

na yasya dēvā ṛṣayaḥ padaṃ vidu -

rjantuḥ punaḥ kō'rhati gantumīritum |

yathā naṭasyākṛtibhirvicēṣṭatō

duratyayānukramaṇaḥ sa māvatu || 6 ||

72

didṛkṣavō yasya padaṃ sumaṅgalaṃ

vimuktasaṅgā munayaḥ susādhavaḥ |

carantyalōkavratamavraṇaṃ vanē

bhūtātmabhūtāḥ suhṛdaḥ sa mē gatiḥ || 7 ||

73

na vidyatē yasya ca janma karma vā

na nāmarūpē guṇadōṣa ēva vā |

tathāpi lōkāpyayasambhavāya yaḥ

svamāyayā tānyanukālamṛcchati || 8 ||

74

tasmai namaḥ parēśāya brahmaṇē'nantaśaktayē |

arūpāyōrurūpāya nama āścaryakarmaṇē || 9 ||

75

nama ātmapradīpāya sākṣiṇē paramātmānē |

namō girāṃ vidūrāya manasaścētasāmapi || 10 ||

76

sattvēna pratilabhyāya naiṣkarmyēṇa vipaścītā |

namaḥ kaivalyanāthāya nirvāṇasukhasaṃvidē || 11 ||

77

namaḥ śāntāya ghōrāya mūḍhāya guṇadharminē |

nirviśēṣāya sāmīyāya namō jñānaghanāya ca || 12 ||

78

kṣētrajñāya namastubhyaṃ sarvādhyakṣāya sākṣiṇē |

puruṣāyātmamūlāya mūlaprakṛtayē namaḥ || 13 ||

79

sarvēndriyaguṇadraṣṭrē sarvapratyayahētavē |
asatācchāyayōktāya sadābhāsāya tē namaḥ || 14 || 80

namō namastē'khilakāraṇāya
niṣkāraṇāyādbhutamāraṇāya |
sarvāgamāmnāyamahārṇavāya
namō'pavargāya parāyaṇāya || 15 || 81

guṇāraṇicchannacidūṣmapāya
tatkṣōbhavisphūrjitamānasāya |
naiṣkarmyabhāvēna vivarjitāgama -
svayamprakāśāya namaskarōmi || 16 || 82

mādr̥kprapannapaśupāśavimōkṣaṇāya
muktāya bhūrikaruṇāya namō'layāya |
svāmśēna sarvatanubhṛnmanasi pratīta -
pratyagdr̥śē bhagavatē bṛhatē namastē || 17 || 83

ātmātmajāptagr̥havittajanēṣu saktai -
rduṣprāpaṇāya guṇasaṅgavivarjitāya |
muktātmabhiḥ svahr̥dayē paribhāvitāya
jñānātmanē bhagavatē nama īśvarāya || 18 || 84

yaṃ dharmakāmārthavimuktikāmā
bhajanta iṣṭāṃ gatimāpnuvanti |
kiṃ tvāśiṣō rātyapi dēhamavyayaṃ
karōtu mē'dabhradayō vimōkṣaṇam || 19 || 85

ēkāntinō yasya na kañcanārthaṃ
vāñchanti yē vai bhagavatprapannāḥ |

- atyadbhutaṃ taccaritaṃ sumaṅgalaṃ
gāyanta ānandasamudramagnāḥ || 20 || 86
- tamakṣaraṃ brahma paraṃ parēśa -
mavyaktamādhyātmikayōgagamyam |
atīndriyaṃ sūkṣmamivātīdūra -
manantamādyam paripūrṇamīdē || 21 || 87
- yasya brahmādayō dēvā vēdā lōkāścarācarāḥ |
nāmarūpavibhēdēna phalgvyā ca kalayā kṛtāḥ || 22 || 88
- yathārciṣō'gnēḥ saviturgabhastayō
niryānti saṃyāntyasakṛt svarōciṣaḥ |
tathā yatō'yaṃ guṇasampravāhō
buddhirmanaḥ khāni śarīrasargāḥ || 23 || 89
- sa vai na dēvāsuramartyatīryaṇ -
na strī na ṣaṇḍhō na pumān na jantuḥ |
nāyaṃ guṇaḥ karma na sanna cāsa -
nniṣēdhasēṣō jayatādaśēṣaḥ || 24 || 90
- jijīviṣē nāhamihāmuyā ki -
mantarbahiścāvṛtayēbhayōnyā |
icchāmi kālēna na yasya vīplava -
stasyātmalōkāvaraṇasya mōkṣam || 25 || 91
- sō'haṃ viśvasṛjaṃ viśvamaviśvaṃ viśvavēdasam |
viśvātmānamajaṃ brahma praṇatō'smi paraṃ padam || 26 || 92

yōgarandhitakarmāṇō hṛdi yōgavibhāvitē |
yōginō yaṃ prapaśyanti yōgēśaṃ taṃ natō'smyaham || 27 || 93

namō namastubhyamasahyavēga -
śaktitrayāyākhiladhīguṇāya |
prapannapālāya durantaśaktayē
kadindriyāṇāmanavāpyavartmanē || 28 || 94

nāyaṃ vēda svamātmānaṃ yacchaktyāhandhiyā hatam |
taṃ duratyayamāhātmyaṃ bhagavantamitō'smyaham || 29 || 95

śrīśuka uvāca
ēvaṃ gajēndramupavarṇitanirviśēśaṃ
brahmādayō vividhaliṅgabhidābhimānāḥ |
naitē yadōpasasṛpurnikhilātmakatvāt
tatrākhilāmaramayō harirāvirāsīt || 30 || 96

taṃ tadvadārttamupalabhya jagannivāsaḥ
stōtraṃ niśamya divijaiḥ saha saṃstuvadbhiḥ |
chandōmayēna garuḍēna samuhyamāna -
ścakraṃyudhō'bhyagamadāśu yatō gajēndraḥ || 31 || 97

sō'ntaḥsarasyurubalēna grhīta ārtō
dṛṣṭvā garutmati hariṃ kha upāttacakram |
utkṣīpya sāmbojakaraṃ giramāha kṛcchrā -
nnārāyaṇākhilagurō bhagavan namastē || 32 || 98

taṃ vīkṣya pīḍitamajaḥ sahasāvatīrya
sagrāhamāśu sarasaḥ kṛpayōjjahāra |

grāhād vipāṭitamukhādariṇā gajēndraṃ

sampaśyatāṃ harīramūmucadustriyāṇām || 33 ||

99

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
aṣṭamaskandhē gajēndramōkṣaṇē tṛtīyō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē caturthō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

tadā dēvarṣigandharvā brahmēśānapurōgamāḥ |
mumucuḥ kusumāsāraṃ śaṃsantaḥ karma taddharēḥ || 1 || 100

nēdurdundubhayō divyā gandharvā nanṛturjaguḥ |
ṛṣayaścāraṇāḥ siddhāstuṣṭuvuḥ puruṣōttamam || 2 || 101

yō'sau grāhaḥ sa vai sadyaḥ paramāścaryarūpadhṛk |
muktō dēvalaśāpēna hūhūrgandharvasattamaḥ || 3 || 102

praṇamya śirasādhīśamuttamaślōkamavyayam |
agāyata yaśōdhāma kīrtanyaguṇasatkatham || 4 || 103

sō'nukampita īśēna parikramya praṇamya tam |
lōkasya paśyatō lōkaṃ svamagānmuktakilbiṣaḥ || 5 || 104

gajēndrō bhagavatsparśād vimuktō'jñānabandhanāt |
prāptō bhagavatō rūpaṃ pītavāsāścaturbhujah || 6 || 105

sa vai pūrvamabhūd rājā pāṇḍyō draviḍasattamaḥ |
indradyumna iti khyātō viṣṇuvrataparāyaṇaḥ || 7 || 106

sa ēkadā'rādhanakāla ātmavān
 gṛhītamaunavrata īśvaraṃ harim |
 jaṭādharastāpasa āplutō'cyutaṃ
 samarcayāmāsa kulācalāśramaḥ || 8 || 107

yadṛcchayā tatra mahāyaśā munih
 samāgamacchiṣyagaṇaiḥ pariśritaḥ |
 taṃ vīkṣya tūṣṇīmakṛtārhaṇādikaṃ
 rahasyupāsīnamṛṣīścukōpa ha || 9 || 108

tasmā imaṃ śāpamadādasādhu -
 rayam durātmākṛtabuddhiradya |
 viprāvamantā viśatāṃ tamō'ndhaṃ
 yathā gajaḥ stabdhamatiḥ sa ēva || 10 || 109

śrīśuka uvāca
 ēvaṃ śaptvā gatō'gastyō bhagavān nṛpa sānugaḥ |
 indradyumno'pi rājarṣirdiṣṭaṃ tadupadhārayan || 11 || 110

āpannaḥ kauñjarīm yōnimātmasmṛtivināśinīm |
 haryarcanaṇubhāvēna yadgajatvē'pyanusmṛtiḥ || 12 || 111

ēvaṃ vimōkṣya gajayūthapamabjanābha -
 stēnāpi pārśadagatiṃ gamitēna yuktaḥ |
 gandharvasiddhavibudhairupagīyamāna -
 karmādbhutaṃ svabhavanaṃ garuḍāsanō'gāt || 13 || 112

ētanmahārāja tavēritō mayā
 kṛṣṇānubhāvō gajarājamōkṣaṇam |

svargyaṃ yaśasyaṃ kalikalmaṣāpahaṃ

duḥsvapnanāśaṃ kuruvarya śṛṇvatām || 14 ||

113

yathānukīrtayantyētacchrēyaskāmā dvijātayaḥ |

śucayaḥ prātarutthāya duḥsvapnādyupaśāntayē || 15 ||

114

idamāha hariḥ prītō gajēndraṃ kurusattama |

śṛṇvatām sarvabhūtānām sarvabhūtamayō vibhuḥ || 16 ||

115

śrībhagavānuvāca

yē mām tvām ca saraścēdaṃ girikandarakānanam |

vētrakīcakavēṇūnām gulmāni surapādapān || 17 ||

116

śṛṅgāṇīmāni dhiṣṇyāni brahmaṇō mē śivasya ca |

kṣīrōdaṃ mē priyaṃ dhāma śvētadvīpaṃ ca bhāsvaram || 18 ||

117

śrīvatsaṃ kaustubhaṃ mālāṃ gadāṃ kaumōdakīm mama |

sudarśanaṃ pāñcājanyaṃ suparṇaṃ patagēśvaram || 19 ||

118

śēṣaṃ ca matkalām sūkṣmām śriyaṃ dēvīm madāśrayām |

brahmāṇaṃ nāradaṃṛṣiṃ bhavaṃ prahlādamēva ca || 20 ||

119

matsyakūrmavarāhādyairavatāraiḥ kṛtāni mē |

karmāṇyanantapuṇyāni sūryaṃ sōmaṃ hutāśanam || 21 ||

120

praṇavaṃ satyamavyaktaṃ gōviprān dharmamavyayam |

dākṣāyaṇīrdharmapatnīḥ sōmakaśyapayōrapī || 22 ||

121

gaṅgām sarasvatīm nandām kālindīm sitavāraṇam |

dhruvaṃ brahmaṛṣīnsapta puṇyaślōkāṃśca mānavān || 23 ||

122

utthāyāpararātrāntē prayatāḥ susamāhitāḥ |

smaranti mama rūpāṇi mucyantē hyēnasō'khilāt || 24 ||

123

yē mām stuvantyanēnāṅga pratibudhya niśātyayē |

tēṣāṃ prāṇātyayē cāhaṃ dadāmi vimalāṃ matim || 25 ||

124

śrīśuka uvāca

ityādiśya hṛṣīkēśaḥ pradharmāya jalajōttamam |

harṣayanvibudhānīkamārurōha khagādhipam || 26 ||

125

*|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
aṣṭamaskandhē gajēndramōkṣaṇaṃ nāma caturthō'dhyāyaḥ ||*

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē pañcamō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

rājannuditamētat tē harēḥ karmāghanāśanam ।

gajēndramōkṣaṇaṃ puṇyaṃ raivataṃ tvantaraṃ śṛṇu ॥ 1 ॥

126

pañcamō raivatō nāma manustāmasasōdaraḥ ।

balivindhyādayastasya sutā arjunapūrvakāḥ ॥ 2 ॥

127

vibhurindraḥ suragaṇā rājanbhūtarayādayaḥ ।

hiraṇyarōmā vēdaśirā ūrdhvabāhvādayō dvijāḥ ॥ 3 ॥

128

patnī vikunṭhā śubhrasya vaikuṇṭhaiḥ surasattamaiḥ ।

tayōḥ svakalayā jajñē vaikuṇṭhō bhagavānsvayam ॥ 4 ॥

129

vaikuṇṭhaḥ kalpitō yēna lōkō lōkanamaskṛtaḥ ।

ramayā prārthyamānēna dēvyā tatpriyakāmyayā ॥ 5 ॥

130

tasyānubhāvaḥ kathitō guṇāśca paramōdayāḥ ।

bhaumān rēṇūnsa vimamē yō viṣṇōrvarṇayēd guṇān ॥ 6 ॥

131

śaṣṭhaśca cakṣuṣaḥ putraścākṣuṣō nāma vai manuḥ ।

pūrupūruṣasudyumnapramukhāścākṣuṣātmaajāḥ ॥ 7 ॥

132

<i>indrō mantradrumastatra dēvā āpyādayō gaṇāḥ </i> <i>munayastatra vai rājanhaviṣmadvīrakādayaḥ 8 </i>	133
<i>tatrāpi dēvaḥ sambhūtyāṃ vairājasyābhavat sutaḥ </i> <i>ajitō nāma bhagavānaṃśēna jagataḥ patiḥ 9 </i>	134
<i>payōdhiṃ yēna nirmathya surāṇāṃ sādhitā sudhā </i> <i>bhramamāṇō'mbhasi dhṛtaḥ kūrmarūpēṇa mandaraḥ 10 </i>	135
<i>rājōvāca</i> <i>yathā bhagavatā brahmanmathitaḥ kṣīrasāgaraḥ </i> <i>yadarthaṃ vā yataścādrīṃ dadhārāmbucarātmanā 11 </i>	136
<i>yathāmṛtaṃ suraiḥ prāptaṃ kiñcānyadabhavat tataḥ </i> <i>ētaḥ bhagavataḥ karma vadasva paramādbhutam 12 </i>	137
<i>tvayā saṅkathyamānēna mahimnā sātvatāṃ patēḥ </i> <i>nātitrpyati mē cittam suciraṃ tāpatāpitam 13 </i>	138
<i>sūta uvāca</i> <i>samprṣṭō bhagavānēvaṃ dvaipāyanasutō dvijāḥ </i> <i>abhinandya harērvīryamabhyācaṣṭum pracakramē 14 </i>	139
<i>śrīśuka uvāca</i> <i>yadā yuddhē'surairdēvā bādhyamānāḥ śitāyudhaiḥ </i> <i>gatāsavō nīpatitā nōttiṣṭhēransma bhūyaśaḥ 15 </i>	140
<i>yadā durvāsasaḥ śāpāt sēndrā lōkāstrayō nṛpa </i> <i>niḥśrīkāścābhavaṃstatra nēśuriyādayaḥ kriyāḥ 16 </i>	141

<i>niśāmyaitat suragaṇā mahēndravaruṇādayaḥ </i>	
<i>nādhyagacchansvayaṃ mantrairmantrayantō viniścayaṃ 17 </i>	142
<i>tatō brahmasabhāṃ jagmurmērōrmūrdhani sarvaśaḥ </i>	
<i>sarvaṃ vijñāpayāñcakruḥ praṇatāḥ paramēṣṭhinē 18 </i>	143
<i>sa vilōkyēndravāyvādīn niḥsattvānvigataprabhān </i>	
<i>lōkānamaṅgalaprāyānasurānayaṭhā vibhuḥ 19 </i>	144
<i>samāhitēna manasā saṃsmaranpuruṣaṃ param </i>	
<i>uvācōtphullavadanō dēvānsa bhagavānparaḥ 20 </i>	145
<i>ahaṃ bhavō yūyamathō'surādayō</i>	
<i>manuṣyatiryagdrumagharmajātayaḥ </i>	
<i>yasyāvatārāṃśakalāvisarjitā</i>	
<i>vrajāma sarvē śaraṇaṃ tamavyayam 21 </i>	146
<i>na yasya vadhyō na ca rakṣaṇīyō</i>	
<i>nōpēkṣaṇīyādarāṇīyapakṣaḥ </i>	
<i>athāpi sargasthitisamnyamārthaṃ</i>	
<i>dhattē rajaḥsattvatamāṃsi kālē 22 </i>	147
<i>ayaṃ ca tasya sthitipālanakṣaṇaḥ</i>	
<i>sattvaṃ juṣāṇasya bhavāya dēhinām </i>	
<i>tasmād vrajāmaḥ śaraṇaṃ jagadguruṃ</i>	
<i>svānāṃ sa nō dhāsyati śaṃ surapriyaḥ 23 </i>	148
<i>śrīśuka uvāca</i>	
<i>ityābhāṣya surānvēdhāḥ saha dēvairarindama </i>	
<i>ajitasya padaṃ sākṣājagāma tamasaḥ param 24 </i>	149

tatrādr̥ṣṭasvarūpāya śrutapūrvāya vai vibhō |
stutimabrūta daivībhīrgīrbhistvavahitēndriyaḥ || 25 ||

150

brahmōvāca
avikriyaṃ satyamanantamādyam
guhāśayaṃ niṣkalamaprataarkyam |
manō'grayānaṃ vacasāniruktaṃ
namāmahē dēvavaraṃ varēṇyam || 26 ||

151

vipaścitaṃ prāṇamanōdhiyātmanā -
marthēndriyābhāsamanidramavraṇam |
chāyātapau yatra na gṛdhrapakṣau
tamaḥsaram khaṃ triyugaṃ vrajāmahē || 27 ||

152

ajasya cakram tvajayēryamāṇam
manōmayam pañcadaśāramāśu |
triṇābhi vidyuccalamasṭanēmi
yadakṣamāhustamṛtaṃ prapadyē || 28 ||

153

ya ēkavarṇam tamasaḥ paraṃ ta -
dalōkamavyaktamanantapāram |
āsāñcakārōpasuparṇamēna -
mupāsatē yōgarathēna dhīrāḥ || 29 ||

154

na yasya kaścātītīrti māyāṃ
yayā janō muhyati vēda nārtham |
taṃ nirjitātmātmaguṇam parēśam
namāma bhūtēṣu samaṃ carantam || 30 ||

155

imē vayaṃ yatpriyayaiva tanvā
 sattvēna sṛṣṭā bahirantarāviḥ |
 gatiṃ na sūkṣmāmṛṣayaśca vidmahē
 kutō'surādyā itarapradhānāḥ || 31 ||

156

pādau mahīyaṃ svakṛtaiva yasya
 caturvidhō yatra hi bhūtasargaḥ |
 sa vai mahāpūruṣa ātmatantraḥ
 prasīdatāṃ brahma mahāvibhūtiḥ || 32 ||

157

ambhastu yadrēta udāravīryaṃ
 sidhyanti jīvantyuta vardhamānāḥ |
 lōkāstrayō'thākhilalōkapālāḥ
 prasīdatāṃ brahma mahāvibhūtiḥ || 33 ||

158

sōmaṃ manō yasya samāmananti
 divaukasāṃ vai balamandha āyuh |
 īśō nagānāṃ prajānaḥ prajānāṃ
 prasīdatāṃ naḥ sa mahāvibhūtiḥ || 34 ||

159

agnirmukhaṃ yasya tu jātavēdā
 jātaḥ kriyākāṇḍanimittajanmā |
 antaḥsamudrē'nupacansvadhātūn
 prasīdatāṃ naḥ sa mahāvibhūtiḥ || 35 ||

160

yaccakṣurāsīt taraṇirdēvayānaṃ
 trayīmayō brahmaṇa ēṣa dhiṣṇyam |
 dvāraṃ ca muktēramṛtaṃ ca mṛtyuh
 prasīdatāṃ naḥ sa mahāvibhūtiḥ || 36 ||

161

prāṇādabhūd yasya carācarāṇām
 prāṇaḥ sahō balamōjaśca vāyuh |
 anvāśma samrājamivānugā vayaṃ
 prasīdatām naḥ sa mahāvibhūtiḥ || 37 || 162

śrōtrād diśō yasya hṛdaśca khāni
 prajajñirē khaṃ puruṣasya nābhyāḥ |
 prāṇēndriyātmāsuśarīrakētaṃ
 prasīdatām naḥ sa mahāvibhūtiḥ || 38 || 163

balānmahēndrastridaśāḥ prasādā -
 nmanyōrgirīśō dhiṣaṇād viriñcaḥ |
 khēbhyaśca chandāṃsyṛṣayō mēḍhrataḥ kaḥ
 prasīdatām naḥ sa mahāvibhūtiḥ || 39 || 164

śrīrvakṣasaḥ pitaraśchāyayā'san
 dharmāḥ stanāditarāḥ pṛṣṭhatō'bhūt |
 dyauryasya śīrṣṇō'psarasō vihārāt
 prasīdatām naḥ sa mahāvibhūtiḥ || 40 || 165

viprō mukhaṃ brahma ca yasya guhyaṃ
 rājanya āsīd bhujayōrbalaṃ ca |
 ūrvōrvidōjō'nghriravēdaśūdrau
 prasīdatām naḥ sa mahāvibhūtiḥ || 41 || 166

lōbhō'dharāt prītiruparyabhūd dyuti -
 rnastaḥ paśavyaḥ sparśēna kāmāḥ |
 bhruvōryamaḥ pakṣmabhavastu kālāḥ
 prasīdatām naḥ sa mahāvibhūtiḥ || 42 || 167

dravyaṃ vayaḥ karma guṇānviśēṣaṃ
 yadyōgamāyāvihitānvadanti |
 yad durvibhāvyam prabudhāpabādham
 prasīdatāṃ naḥ sa mahāvibhūtiḥ || 43 || 168

namō'stu tasmā upaśāntaśaktayē
 svārājyalābhapratipūritātmanē |
 guṇēṣu māyāracitēṣu vṛttibhi -
 rna sajjamānāya nabhasvadūtayē || 44 || 169

sa tvaṃ nō darśayātmānamasmatkaraṇagōcaram |
 prapannānāṃ didṛkṣūṇāṃ sasmitaṃ tē mukhāmbujam || 45 || 170

taistaiḥ svēcchādhṛtai rūpaiḥ kālē kālē svayaṃ vibhō |
 karma durviśaḥ yannō bhagavāṃstat karōti hi || 46 || 171

klēśabhūryalpasārāṇi karmāṇi viphalāni vā |
 dēhināṃ viṣayārtānāṃ na tathaivārpitaṃ tvayi || 47 || 172

nāvamaḥ karmakalpō'pi viphalāyēśvarārpitaḥ |
 kalpatē puruṣasyaiṣa sa hyātmā dayitō hitaḥ || 48 || 173

yathā hi skandhaśākhānāṃ tarōrmūlāvasēcanam |
 ēvamārādhanaṃ viṣṇōḥ sarvēśāmātmanaśca hi || 49 || 174

namastubhyamanantāya durvitarkyātmakarmanē |
 nirguṇāya guṇēśāya sattvasthāya ca sāmpratam || 50 || 175

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
 aṣṭamaskandhē amṛtamathanē pañcamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē ṣaṣṭhō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

ēvaṃ stutaḥ suragaṇairbhagavān harirīśvaraḥ |
tēṣāmāvirabhūd rājansahasrārṅkodayadyutiḥ || 1 || 176

tēnaiva mahasā sarvē dēvāḥ pratihatēkṣaṇāḥ |
nāpaśyankhaṃ diśaḥ kṣōṇimātmānaṃ ca kutō vibhum || 2 || 177

viriñcō bhagavāndrṣṭvā saha śarvēṇa tāṃ tanum |
svacchāṃ marakataśyāmāṃ kañjagarbhāruṇēkṣaṇām || 3 || 178

taptahēmāvadātēna lasatkausēyavāśasā |
prasannacārusarvāṅgīṃ sumukhīṃ sundarabhruvam || 4 || 179

mahāmaṇikirīṭēna kēyūrābhyāṃ ca bhūṣitām |
karṇābharaṇanirbhātakapōlaśrīmukhāmbujām || 5 || 180

kāñcīkalāpavalayahāranūpuraśōbhitām |
kaustubhābharaṇāṃ lakṣmīṃ bibhratīṃ vanamālinīm || 6 || 181

sudarśanādibhiḥ svāstrairmūrtimadbhirupāsitām |
tuṣṭāva dēvapraravaḥ saśarvaḥ puruṣaṃ param |
sarvāmaragaṇaiḥ sākāṃ sarvāṅgairavanīm gataiḥ || 7 || 182

brahmōvāca

ajātajanmasthitisamṇyamāyā -

guṇāya nirvāṇasukhārṇavāya |

aṇōraṇimnē'parigaṇyadhāmnē

mahānubhāvāya namō namastē || 8 ||

183

rūpaṃ tavaitat puruṣarṣabhējyaṃ

śrēyō'rthibhirvaidikatāntrikēṇa |

yōgēna dhātaḥ saha nastrilōkān

paśyāmyamuṣmin nu ha viśvamūrtau || 9 ||

184

tvayyagra āsīt tvayi madhya āsīt

tvayyanta āsīdidamātmatantrē |

tvamādirantō jagatō'sya madhyaṃ

ghaṭasya mṛtsnēva paraḥ parasmāt || 10 ||

185

tvam māyayā'tmāśrayayā svayēdaṃ

nirmāya viśvaṃ tadanupraviṣṭaḥ |

paśyanti yuktā manasā manīṣiṇō

guṇavyavāyē'pyaguṇaṃ vipaścitaḥ || 11 ||

186

yathāgnimēdhasyamṛtaṃ ca gōṣu

bhuvyannamambūdyamanē ca vṛttim |

yōgairmanuṣyā adhiyanti hi tvāṃ

guṇēṣu buddhyā kavayō vadanti || 12 ||

187

taṃ tvāṃ vayaṃ nātha samujjihānaṃ

sarōjanābhāticirēpsitārthaṃ |

- dr̥ṣṭvā gatā nirvṛtimadya sarvē*
gajā davārtā iva gāṅgamambhaḥ || 13 || 188
- sa tvaṃ vidhatsvākhilalōkapālā*
vayaṃ yadarthāstava pādamūlam |
samāgatāstē bahirantarātman
kiṃ vānyavijñāpyamaśēṣasākṣiṇaḥ || 14 || 189
- ahaṃ giritraśca surādayō yē*
dakṣādayō'gnēriva kētavastē |
kiṃ vā vidāmēśa prthagvibhātā
vidhatsva saṃ nō dvijadēvamantram || 15 || 190
- śrīśuka uvāca*
ēvaṃ viriñcādibhirīḍitastad
vijñāya tēṣāṃ hrdayaṃ tathaiva |
jagāda jīmūtagabhīrayā girā
baddhāñjalīnsaṃvṛtasarvakārakān || 16 || 191
- ēka ēvēśvarastasminsarakāryē surēśvaraḥ |*
vihartukāmastānāha samudrōnmathanādibhiḥ || 17 || 192
- śrībhagavānuvāca*
hanta brahmannahō sambhō hē dēvā mama bhāṣitam |
śṛṇutāvahitāḥ sarvē śrēyō vaḥ syād yathā surāḥ || 18 || 193
- yāta dānavadaitēyaistāvat sandhirvidhīyatām |*
kālēnānugṛhītaistairyāvad vō bhava ātmanaḥ || 19 || 194

arayō'pi hi sandhēyāḥ sati kāryārthagauravē ahimūṣikavad dēvā hyarthasya padavīm gataiḥ 20	195
amṛtōtpādanē yatnaḥ kriyatāmaṇilambitam yasya pītasya vai janturmṛtyugrastō'marō bhavēt 21	196
kṣiptvā kṣīrōdadhau sarvā vīruttrṇalatauṣadhīḥ manthānaṁ mandaraṁ kṛtvā nētraṁ kṛtvā tu vāsukim 22	197
sahāyēna mayā dēvā nirmanthadhvamamatandritāḥ klēśabhājō bhaviṣyanti daityā yūyaṁ phalagrahāḥ 23	198
yūyaṁ tadanumōdadhvaṁ yadicchantyasurāḥ surāḥ na saṁrambhēṇa sidhyanti sarvē'rthāḥ sāntvayā yathā 24	199
na bhētavyaṁ kālakūṭād viṣājjaladhisambhavāt lōbhaḥ kāryō na vō jātu rōṣaḥ kāmastu vastuṣu 25	200
śrīśuka uvāca iti dēvānsamādiśya bhagavānpuruṣōttamaḥ tēṣāmantardadhē rājansvacchandagatirīśvaraḥ 26	201
atha tasmai bhagavatē namaskṛtya pitāmahaḥ bhavaśca jagmatuḥ svaṁ svaṁ dhāmōpēyurbaliṁ surāḥ 27	202
drṣṭvārīnapyasaṁyattāñjātakṣōbhānsvanāyakān nyaṣēdhad daityarāṭ ślōkyāḥ sandhivigrahakālavit 28	203
tē vairōcanimāsīnaṁ guptaṁ cāsurayūthapaiḥ śriyā paramayā juṣṭaṁ jītāsēṣamupāgaman 29	204

mahēndraḥ ślakṣṇayā vācā

sāntvayitvā mahāmatih |

abhyabhāṣata tat sarvaṃ

śikṣitaṃ puruṣōttamāt || 30 ||

205

tadarōcata daityasya tatrānyē yē'surādhipāḥ |

śambarō'riṣṭanēmiśca yē ca tripuravāsinaḥ || 31 ||

206

tatō dēvāsuraḥ kṛtvā saṃvidaṃ kṛtasauhrdāḥ |

udyamam paramam cakruramṛtārthē parantapa || 32 ||

207

tatastē mandaragirimōjasōtpātya durmadāḥ |

nadanta udadhiṃ ninyuḥ śaktāḥ parighabāhavaḥ || 33 ||

208

dūrabhārōdvahaśrāntāḥ śakravairōcanādayaḥ |

apārayantastaṃ vōḍhum vivaśā vijahuḥ pathi || 34 ||

209

nipatansa giristatra bahūnamaradānavān |

cūrṇayāmāsa mahatā bhārēṇa kanakācalaḥ || 35 ||

210

tāmstathā bhagnamanasō

bhagnabāhūrukandharān |

vijñāya bhagavāmstatra

babhūva garuḍadhvajah || 36 ||

211

giripātaviniṣpiṣṭānvilōkyāmaradānavān |

īkṣayā jīvayāmāsa nirjarān nirvraṇānyathā || 37 ||

212

giriṃ cārōpya garuḍē hastēnaikēna līlayā |

āruhya prayayāvabdhim surāsuragaṇairvṛtaḥ || 38 ||

213

avarōpya giriṃ skandhāt suparṇaḥ patatām varaḥ |
yayau jalānta utsrjya hariṇā sa visarjitaḥ || 39 ||

214

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyām saṃhitāyām
aṣṭamaskandhē amṛtamathanē mandarācalānayanam nāma
ṣaṣṭhō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē saptamō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

tē nāgarājamāmantrya phalabhāgēna vāsukim |
parivīya girau tasmin nētramabdhiṃ mudānvitāḥ || 1 || 215

ārēbhirē susaṃyattā amṛtārthaṃ kurūdvaha |
hariḥ purastājjagrḥē pūrvam dēvāstatō'bhavan || 2 || 216

tannaicchan daityapatayō mahāpuruṣacēṣṭitam |
na grḥṇīmō vyaṃ pucchamahēraṅgamamaṅgalam || 3 || 217

svādhyāyaśrutasampannāḥ prakhyātā janmakarmabhiḥ |
iti tūṣṇīm sthitāndaityān vilōkya puruṣōttamaḥ |
smayamānō viṣṛjyāgraṃ pucchaṃ jagrāha sāmaraḥ || 4 || 218

kṛtasthānavibhāgāsta ēvaṃ kaśyapanandanāḥ |
mamanthuh paramāyattā amṛtārthaṃ payōnidhim || 5 || 219

mathyamānē'rṇavē sō'driranādhārō hyapō'viśat |
dhriyamāṇō'pi balibhīrgauravāt pāṇḍunandana || 6 || 220

tē sunirviṇṇamanasaḥ parimlānamukhaśriyaḥ |
āsan svapauruṣē naṣṭē daivēnātibalīyasā || 7 || 221

vilōkya vighnēśavidhiṃ tadēśvarō
 durantavīryō'vitathābhisandhiḥ |
 kṛtvā vapuḥ kācchapamadbhutaṃ mahat
 praviśya tōyaṃ girimujjahāra || 8 || 222

tamutthitaṃ vīkṣya kulācalaṃ punaḥ
 samutthitā nirmathituṃ surāsurāḥ |
 dadhāra prṣṭhēna sa lakṣayōjana -
 prastāriṇā dvīpa ivāparō mahān || 9 || 223

surāsurēndrairbhujavīryavēpitaṃ
 paribhramantaṃ girimaṅga prṣṭhataḥ |
 bibhrat tadāvartanamādikacchapō
 mēnē'ṅgakaṇḍūyanamapramēyaḥ || 10 || 224

tathāsurānāviśadāsurēṇa
 rūpēṇa tēṣāṃ balavīryamīrayan |
 uddīpayan dēvagaṇāṃśca viṣṇu -
 rdaivēna nāgēndramabōdharūpaḥ || 11 || 225

uparyagēndraṃ girirāḍivānya
 ākramya hastēna sahasrabāhuḥ |
 tasthau divi brahmabhavēndramukhyai -
 rabhiṣṭuvadbhiḥ sumanō'bhivṛṣṭaḥ || 12 || 226

uparyadhaścātmani gōtranētrayōḥ
 parēṇa tē prāviśatā samēdhitāḥ |
 mamanthurabdhim tarasā madōtkatā
 mahādriṇā kṣōbhitanakracakram || 13 || 227

ahīndrasāhasrakāṭhōradṛīmukha -

śvāsāgnidhūmāhatavarcaśo'surāḥ |

paulōmakālēyabalīlvalādayō

davāgnidagdhāḥ saralā ivābhavan || 14 ||

228

dēvāṃśca tacchvāsaśikhāhataprabhān

dhūmrāmbarasragvarakañcukānanān |

samabhyavarṣanbhagavadvaśā ghanā

vavuh samudrōrmyupagūḍhavāyavaḥ || 15 ||

229

mathyamānāt tathā sindhōrdēvāsuravarūthapaiḥ |

yadā sudhā na jāyēta nirmamanthājitaḥ svayam || 16 ||

230

mēghaśyāmaḥ kanakaparidhiḥ karṇavidyōtavidyu -

nmūrdhni bhrājadvilulitakacaḥ sragdharō raktanētraḥ |

jaitrairdōrbhirjagadabhayadairdandaśūkam gr̥hītvā

mathnan mathnā pratigiririvāśōbhatāthō dhṛtādriḥ || 17 ||

231

nirmathyamānādudadhērabhūdviṣam

mahōlbaṇam hālahalāhvamagrataḥ |

sambhrāntamīnōnmakarāhikacchapāt

timidvipagrāhatimiṅgilākulāt || 18 ||

232

tadugravēgaṃ diśi diśyuparyadhō

visarpadutsarpadasahyamapрати |

bhītāḥ prajā dudruvuraṅga sēśvarā

arakṣyamāṇāḥ śaraṇam sadāśivam || 19 ||

233

vilōkya taṃ dēvavaram trilōkyā

bhavāya dēvyābhimataṃ munīnām |

āsīnamadrāvapavargahētō -

stapō juṣāṇaṃ stutibhiḥ praṇēmuḥ || 20 ||

234

prajāpataya ūcuḥ

dēvadēva mahādēva bhūtātman bhūtabhāvana |

trāhi naḥ śaraṇāpannāṃstrailōkyadahanād viṣāt || 21 ||

235

tvamēkaḥ sarvajagata īśvarō bandhamōkṣayōḥ |

taṃ tvāmarcanti kuśalāḥ prapannārtiharaṃ gurum || 22 ||

236

guṇamayyā svaśaktyāśya sargasthityapyayānvibhō |

dhatṣē yadā svadṛg bhūmanbrahmaviṣṇuśivābhīdhām || 23 ||

237

tvam brahma paramaṃ guhyaṃ sadasadbhāvabhāvanaḥ |

nānāśaktibhirābhātastvamātmā jagadīśvaraḥ || 24 ||

238

tvam śabdayōnirjagadādirātmā

prāṇēndriyadravyaguṇasvabhāvaḥ |

kālaḥ kratuḥ satyamṛtaṃ ca dharma -

stvayyakṣaraṃ yat trivṛdāmananti || 25 ||

239

agnirmukhaṃ tē'khiladēvatātmā

kṣitiṃ vidurlōkabhavāṅghripaṅkajam |

kālaṃ gatiṃ tē'khiladēvatātmanō

dīśāśca karṇau rasanāṃ jalēśam || 26 ||

240

nābhirnabhastē śvasanaṃ nabhasvān

sūryaśca cakṣuṃṣi jalaṃ sma rētaḥ |

parāvarātmāśrayaṇaṃ tavātmā

sōmō manō dyaurbhagavañchirastē || 27 ||

241

kukṣiḥ samudrā girayō'sthisaṅghā
 rōmāṇi sarvauṣadhivīrudhastē |
 chandāṃsi sākṣāt tava sapta dhātava -
 strayīmayātman hṛdayaṃ sarvadharmah || 28 ||

242

mukhāni pañcōpaniṣadastavēśa
 yaistriṃśadaṣṭōttaramantravargaḥ |
 yat tacchivākhyam paramārthatattvaṃ
 dēva svayañjyōtiravasthitistē || 29 ||

243

chāyā tvadharmōrmiṣu yairvisargō
 nētratrayaṃ sattvarajastamāṃsi |
 sāṅkhyātmanaḥ śāstrakṛtastavēkṣā
 chandōmayō dēva ṛṣiḥ purāṇaḥ || 30 ||

244

na tē giritrākhilalōkapāla -
 viriñcavaikuṇṭhasurēndragamyam |
 jyōtiḥ paraṃ yatra rajastamaśca
 sattvaṃ na yad brahma nirastabhēdam || 31 ||

245

kāmādhvaratripurakālagarādyanēka -
 bhūtadruhaḥ kṣapayataḥ stutayē na tat tē |
 yastvantakāla idamātmakṛtaṃ svanētra -
 vahnispḥuliṅgaśikhayā bhasitaṃ na vēda || 32 ||

246

yē tvātmarāmagurubhirhṛdi cintitāṅghri -
 dvandvaṃ carantamumayā tapasābhitaptam |
 katthanta ugrapuruṣaṃ nirataṃ śmaśānē
 tē nūnamūtimavidamstava hātalajjāḥ || 33 ||

247

<i>tat tasya tē sadasatōḥ parataḥ parasya nāñjaḥ svarūpagamanē prabhavanti bhūmnaḥ brahmādayaḥ kimuta saṁstavanē vayaṁ tu tatsargasargaviṣayā api śaktimātram 34 </i>	248
<i>ētat paraṁ prapaśyāmō na paraṁ tē mahēśvara mṛḍanāya hi lōkasya vyaktistē'vyaktakarmanāḥ 35 </i>	249
<i>śrīśuka uvāca tadvīkṣya vyasanam tāsāṁ kṛpayā bhṛśapīḍitaḥ sarvabhūtasuhrd dēva idamāha satīm priyām 36 </i>	250
<i>śiva uvāca ahō bata bhavānyētat prajānām paśya vaiśasam kṣīrōdamathanōdbhūtāt kālakūṭādupasthitam 37 </i>	251
<i>āsāṁ prāṇaparīpsūnām vidhēyamabhayaṁ hi mē ētāvānhi prabhōrarthō yad dīnaparipālanam 38 </i>	252
<i>prāṇaiḥ svaiḥ prāṇinaḥ pānti sādhaveḥ kṣaṇabhaṅguraiḥ baddhavairēṣu bhūtēṣu mōhitēṣvātmamāyayā 39 </i>	253
<i>puṁsaḥ kṛpayatō bhadre sarvātmā prīyatē hariḥ prītē harau bhagavati prīyē'haṁ sacarācaraḥ tasmādidam garaṁ bhuñjē prajānām svastirastu mē 40 </i>	254
<i>śrīśuka uvāca ēvamāmantrya bhagavānbhavānīm viśvabhāvanaḥ tad viṣaṁ jagdhumārēbhē prabhāvajñānvamōdata 41 </i>	255

tataḥ karatalīkṛtya vyāpi hālāhalaṃ viṣam |

abhakṣayanmahādēvaḥ kṛpayā bhūtabhāvanaḥ || 42 ||

256

tasyāpi darśayāmāsa svavīryaṃ jalakalmaṣaḥ |

yaccakāra galē nīlaṃ tacca sādhorvibhūṣaṇam || 43 ||

257

tapyantē lōkatāpēna sādhabaḥ prāyaśō janāḥ |

paramārādhanaṃ taddhi puruṣasyākhilātmanaḥ || 44 ||

258

niśamya karma tacchambhōrdēvadēvasya mīdhuṣaḥ |

prajā dākṣāyaṇī brahmā vaikuṇṭhaśca śaśaṃsirē || 45 ||

259

praskannaṃ pibataḥ pāṇēryat kiñcijjagrhuḥ sma tat |

vṛścikāhiviṣauṣadhyō dandaśūkāśca yē'parē || 46 ||

260

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
aṣṭamaskandhē amṛtamathanē saptamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē aṣṭamō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

pītē garē vṛṣāṅkēṇa prītāstē'maradānavāḥ |
mamanthustarasā sindhum havirdhānī tatō'bhavat ॥ 1 ॥ 261

tāmagnihōtrīmrṣayō jagṛhurbrahmavādinah |
yajñasya dēvayānasya mēdhyāya haviṣē nrpa ॥ 2 ॥ 262

tata uccaiḥśravā nāma hayō'bhūccandrapāṇḍurah |
tasminbaliḥ sprhāṃ cakrē nēndra īśvaraśikṣayā ॥ 3 ॥ 263

tata airāvatō nāma vāraṇēndrō vinirgataḥ |
dantaiścaturbhiḥ śvētādrērharanbhagavatō mahim ॥ 4 ॥ 264

kaustubhākhyamabhūd ratnaṃ padmarāgō mahōdadhēḥ |
tasminhariḥ sprhāṃ cakrē vakṣō'laṅkaraṇē maṇau ॥ 5 ॥ 265

tatō'bhavat pārijātaḥ suralōkavibhūṣaṇam |
pūrayatyarthinō yō'rthaiḥ śaśvad bhuvi yathā bhavān ॥ 6 ॥ 266

tataścāpsarasō jātā niṣkakaṇṭhyaḥ suvāsasaḥ |
ramaṇyaḥ svargiṇāṃ valgugatilīlāvalōkanaiḥ ॥ 7 ॥ 267

tataścāvirabhūt sākṣācchrī ramā bhagavatparā rañjayantī diśaḥ kāntyā vidyut saudāmanī yathā 8	268
tasyāṃ cakruḥ sprhāṃ sarvē sasurāsuramānavāḥ rūpaudāryavayōvarṇamahimākṣiptacētaśaḥ 9	269
tasyā āsanamāninyē mahēndrō mahadadbhutam mūrtimatyaḥ saricchrēṣṭhā hēmakumbhairjalaṃ śuci 10	270
ābhiṣēcanikā bhūmirāharat sakalauṣadhīḥ gāvaḥ pañca pavitrāṇi vasantō madhumādhavau 11	271
ṛṣayaḥ kalpayāñcakrurabhiṣēkaṃ yathāvidhi jagurbhadrāṇi gandharvā naṭyaśca nanṛturjaguḥ 12	272
mēghā mṛdaṅgapaṇavamurajānakagōmukhān vyanādayaṅchaṅkhavēṇuvīṇāstumulaniḥsvanān 13	273
tatō'bhiṣiṣicurdēvīm śriyaṃ padmakarāṃ satīm digibhāḥ pūrṇakalaśaiḥ sūktavākyairdvijēritaiḥ 14	274
samudraḥ pītakaśyāvāsasī samupāharat varuṇaḥ srajaṃ vaijayantīm madhunā mattaṣaṭpadām 15	275
bhūṣaṇāni vicitrāṇi viśvakarmā prajāpatiḥ hāraṃ sarasvatī padmamajō nāgāśca kuṇḍalē 16	276
tataḥ kṛtasvastyayanōtpalasrajaṃ nadaddvirēphāṃ parigrhya pāṇinā cacāla vaktraṃ sukapōlakuṇḍalaṃ savrīḍahāsaṃ dadhatī suśōbhanam 17	277

stanadvayaṃ cātikṛśōdarī samaṃ

nirantaraṃ candanakuṅkumōkṣitam |

tatastatō nūpuravalguśiñjitai -

rvisarpatī hēmalatēva sā babhau || 18 ||

278

vilōkayantī niravadyamātmanaḥ

padam dhruvaṃ cāvyabhicārisadguṇam |

gandharvayakṣāsurasiddhacāraṇa -

traiviṣṭapēyādiṣu nānvavindata || 19 ||

279

nūnaṃ tapō yasya na manyunirjayō

jñānaṃ kvacit tacca na saṅgavarjitam |

kaścinmahāmstasya na kāmānirjayaḥ

sa īśvaraḥ kiṃ paratōvyapāśrayaḥ || 20 ||

280

dharmaḥ kvacit tatra na bhūtasauhṛdaṃ

tyāgaḥ kvacit tatra na muktikāraṇam |

vīryaṃ na puṃsō'styajavēganiṣkṛtaṃ

na hi dvitīyō guṇasaṅgavarjitaḥ || 21 ||

281

kvaciccirāyurna hi śīlamaṅgalaṃ

kvacit tadapyasti na vēdyamāyuṣaḥ |

yatrōbhayaṃ kutra ca sō'pyamaṅgalaḥ

sumaṅgalaḥ kaśca na kāṅkṣatē hi mām || 22 ||

282

ēvaṃ vimṛśyāvyabhicārisadguṇai -

rvaraṃ nijaikāśrayatāguṇāśrayam |

vavrē varaṃ sarvaguṇairapēkṣitaṃ

ramā mukundaṃ nirapēkṣamīpsitam || 23 ||

283

tasyāṃsadēśa uśatīm navakañjamālām mādyanmadhuvratavarūthagirōpaghuṣṭām tasthau nidhāya nikaṭē taduraḥ svadhāma savrīdahāsavikasannayanēna yātā 24	284
tasyāḥ śrīyastrijagatō janakō jananyā vakṣōnivāsamakarōt paramaṃ vibhūtēḥ śrīḥ svāḥ prajāḥ sakaruṇēna nirīkṣaṇēna yatra sthitaidhayata sādhipatīmstrilōkān 25	285
śaṅkhatūryamṛdaṅgānām vāditrāṇām pṛthuh svanaḥ dēvānugānām sastrīṇām nṛtyatām gāyatāmabhūt 26	286
brahmarudrāṅgirōmukhyāḥ sarvē viśvasṛjō vibhum īḍirē'vitathairmantraistallīngaiḥ puṣpavarṣiṇaḥ 27	287
śrīyā vilōkitā dēvāḥ saprajāpatayaḥ prajāḥ śīlādiguṇasampannā lēbhirē nirvṛtiṃ parām 28	288
niḥsattvā lōlupā rājan nirudyōgā gatatrapāḥ yadā cōpēkṣitā lakṣmyā babhūvurdaityadānavāḥ 29	289
athāsīd vāruṇī dēvī kanyā kamalalōcanā asurā jagṛhustām vai harēranumatēna tē 30	290
athōdadhērmathyamānāt kāśyapairamṛtārthibhiḥ udatiṣṭhanmahārāja puruṣaḥ paramādbhutaḥ 31	291
dīrghapīvaradōrdaṇḍaḥ kambugrīvō'ruṇēkṣaṇaḥ śyāmalastaruṇaḥ sragvī sarvābharaṇabhūṣitaḥ 32	292

pītavāsā mahōraskaḥ sumṛṣṭamaṇikuṇḍalah snigdhakuñcitakēśāntaḥ subhagaḥ siṃhavikramaḥ 33	293
amṛtāpūrṇakalaśaṃ bibhrad valayabhūṣitaḥ sa vai bhagavataḥ sākṣādvīṣṇōraṃśāṃśasambhavaḥ 34	294
dhanvantaririti khyāta āyurvēdadṛgiyabhāk tamālōkyāsurāḥ sarvē kalaśaṃ cāmṛtābhṛtam 35	295
lipsantaḥ sarvavastūni kalaśaṃ tarasāharan nīyamānē'suraistasminkalaśē'mṛtabhājanē 36	296
viṣaṇṇamanasō dēvā hariṃ śaraṇamāyayuh iti taddainyamālōkya bhagavānbhṛtyakāmakṛt mā khidyata mithō'rthaṃ vaḥ sādhaiṣyē svamāyayā 37	297
mithaḥ kalirabhūttēṣāṃ tadarthē tarṣacētasām ahaṃ pūrvamahaṃ pūrvam na tvam na tvamiti prabhō 38	298
dēvāḥ svaṃ bhāgamarhanti yē tulyāyāsahētavaḥ satrayāga ivaitasminnēṣa dharmāḥ sanātanaḥ 39	299
iti svānpratyaśēdhanvai daitēyā jātamatsarāḥ durbalāḥ prabalān rājan gṛhītakalaśān muhuḥ 40	300
ētasminnantarē viṣṇuḥ sarvōpāyavidīśvaraḥ yōṣidrūpamanirdēśyaṃ dadhāra paramādbhutam 41	301
prēkṣaṇīyōtpalaśyāmaṃ sarvāvayavasundaram samānakarṇābharaṇaṃ sukapōlōnnasānanam 42	302

navayauvananīrvṛttastanabhāraḥśōḍaram |

mukhāmōḍānuraktāli jhaṅkārōdvignalōcanam || 43 ||

303

bibhrat svakēśabhārēṇa mālāmutphullamallikām |

sugrīvakaṇṭhābharaṇaṁ subhujāṅgadabhūṣitam || 44 ||

304

virajāmbarasaṁvītanitambadvīpaśōbhayā |

kāñcyā pravilasadvalgucalaccaraṇanūpuram || 45 ||

305

savrīḍasmitavikṣiptabhrūvilāsāvalōkanaiḥ |

daityayūthapacētaḥsu kāmamuddīpayan muhuḥ || 46 ||

306

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṁsyāṁ saṁhitāyāṁ
aṣṭamaskandhē bhagavanmāyōpalambhanaṁ nāma aṣṭamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē navamō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

tē'nyōnyatō'surāḥ pātram harantastyaktasauhrdāḥ |

kṣipantō dasyudharmāṇa āyāntīm dadṛśuḥ striyam || 1 ||

307

ahō rūpamahō dhāma ahō asyā navam vayaḥ |

iti tē tāmabhidrutya papracchurjātaḥcchayāḥ || 2 ||

308

kā tvam kañjapalāśākṣi kutō vā kiṃ cikīrṣasi |

kasyāsi vada vāmōru mathnantīva manāṃsi naḥ || 3 ||

309

na vyaṃ tvāmarairdaityaiḥ siddhagandharvacāraṇaiḥ |

nāsprṣṭapūrvāṃ jānīmō lōkēśaiśca kutō nṛbhiḥ || 4 ||

310

nūnaṃ tvam vidhinā subhrūḥ prēṣitāsi śarīriṇām |

sarvēndriyamaṇapṛītiṃ vidhātuṃ saghrṇēna kim || 5 ||

311

sā tvam naḥ spardhamānānāmēkavastuni mānini |

jñātīnāṃ baddhavairāṇāṃ śaṃ vidhatsva sumadhyamē || 6 ||

312

vayaṃ kaśyapadāyādā bhrātaraḥ kṛtapauruṣāḥ |

vibhajasva yathānyāyaṃ naiva bhēdō yathā bhavēt || 7 ||

313

ityupāmantritō daityairmāyāyōṣidvapurhariḥ |
prahasya rucirāpāṅgairnirīkṣannidamabravīt || 8 || 314

śrībhagavānuvāca
katham kaśyapadāyādāḥ puṁścalyāṁ mayi saṅgatāḥ |
viśvāsaṁ paṇḍitō jātu kāmīnīṣu na yāti hi || 9 || 315

sālāvṛkāṇāṁ strīṇāṁ ca svairiṇīnāṁ suradviṣaḥ |
sakhyānyāhuranityāni nūtnaṁ nūtnaṁ vicinvatām || 10 || 316

śrīśuka uvāca
iti tē kṣvēlitaistasyā āśvastamanasō'surāḥ |
jahasurbhāvagambhīraṁ daduścāmṛtabhājanam || 11 || 317

tatō grhītvāmṛtabhājanam hari -
rbabhāṣa īṣatsmitaśōbhayā girā |
yadyabhyupētaṁ kva ca sādhasādhu vā
kṛtaṁ mayā vō vibhajē sudhāmimām || 12 || 318

ityabhivyāhṛtaṁ tasyā ākarṇyāsurapuṅgavāḥ |
apramāṇavidastasyāstat tathētyanvamamaṁsata || 13 || 319

athōpōṣya kṛtasnānā hutvā ca haviṣānalam |
dattvā gōviprabhūtēbhyaḥ kṛtasvastyayanā dvijaiḥ || 14 || 320

yathōpajōṣaṁ vāsāṁsi paridhāyāhatāni tē |
kuśēṣu prāviśansarvē prāgagrēṣvabhibhūṣitāḥ || 15 || 321

prāṇmukhēṣūpaviṣṭēṣu surēṣu ditijēṣu ca |
dhūpāmōditaśālāyāṁ juṣṭāyāṁ mālyadīpakaiḥ || 16 || 322

tasyāṃ narēndra karabhōruruśaddukūla -

śrōṇītaṭālasagatirmadavihvalākṣī |

sā kūjatī kanakanūpuraśiñjitēna

kumbhastanī kalaśapāṇirathāvivēśa || 17 ||

323

tāṃ śrīsakhīm kanakakuṇḍalacārūkarṇa -

nāsākapōlavadanāṃ paradēvatākhyām |

saṃvīkṣya sammumuhurutsmitavīkṣaṇēna

dēvāsura vīgalitastanapaṭṭikāntām || 18 ||

324

asurāṇāṃ sudhādānaṃ sarpāṇāmiva durnayam |

matvā jātinṛśaṃsānāṃ na tāṃ vyabhajadacyutaḥ || 19 ||

325

kalpayitvā prthak paṅktīrubhayēśāṃ jagatpatiḥ |

tāṃścōpavēśayāmāsa svēṣu svēṣu ca paṅktiṣu || 20 ||

326

daityāngrhītakalaśō vañcayannupasañcaraiḥ |

dūrasthān pāyayāmāsa jarāmṛtyuharāṃ sudhām || 21 ||

327

tē pālayantaḥ samayamasurāḥ svakṛtaṃ nṛpa |

tūṣṇīmāsankṛtasnēhāḥ strīvivādajugupsayā || 22 ||

328

tasyāṃ kṛtātipraṇayāḥ praṇayāpāyakātarāḥ |

bahumānēna cābaddhā nōcuḥ kiñcana vipriyam || 23 ||

329

dēvaliṅgapraticchannaḥ svarbhānurdēvasaṃsadi |

praviṣṭaḥ sōmamapibaccandrārkaḥbyām ca sūcitaḥ || 24 ||

330

cakrēṇa kṣuradhārēṇa jahāra pibataḥ śiraḥ |

haristasya kabandhastu sudhayāplāvitō'patat || 25 ||

331

śīrastvamaratāṃ nītamajō grahamacīkṣpat |

yastu parvaṇi candrārkaḥvabhīdhāvati vairadhīḥ || 26 ||

332

pītaprāyē'mṛtē dēvairbhagavān lōkabhāvanaḥ |

paśyatāmasurēndrāṇāṃ svaṃ rūpaṃ jagrhe hariḥ || 27 ||

333

ēvaṃ surāsuragaṇāḥ samadēśakāla -

hētvarthakarmamatayō'pi phalē vikalpāḥ |

tatrāmṛtaṃ suragaṇāḥ phalamañjasā'pu -

ryatpādapaṅkajarajaḥśrayaṇāṇna daityāḥ || 28 ||

334

yad yujyatē'suvasukarmamanōvacōbhi -

rdēhātmajādiṣu nṛbhistadasat prthaktvāt |

tairēva sad bhavati yat kriyatē'prthaktvāt

sarvasya tad bhavati mūlaniṣēcanaṃ yat || 29 ||

335

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ

aṣṭamaskandhē amṛtamathanē navamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē daśamō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

iti dānavadaitēyā nāvindannamṛtaṃ nṛpa ।

yuktāḥ karmaṇi yattāśca vāsudēvaparāṇmukhāḥ ॥ 1 ॥

336

sādhayitvāmṛtaṃ rājanpāyayitvā svakānsurān ।

paśyatāṃ sarvabhūtānāṃ yayau garuḍavāhanaḥ ॥ 2 ॥

337

sapatnānāṃ parāmṛddhiṃ drṣṭvā tē ditinandanāḥ ।

amṛṣyamāṇā utpēturdēvānpratyuudyatāyudhāḥ ॥ 3 ॥

338

tataḥ suragaṇāḥ sarvē sudhayā pītayaidhitāḥ ।

pratisaṃyuyudhuḥ śastrairnārāyaṇapadāśrayāḥ ॥ 4 ॥

339

tatra daivāsurō nāma raṇaḥ paramadāruṇaḥ ।

rōdhasyudanvatō rājaṃstumulō rōmaharṣaṇaḥ ॥ 5 ॥

340

tatrānyōnyaṃ sapatnāstē saṃrabdhamanasō raṇē ।

samāsādyāsibhirbāṇairnijaghnurvividhāyudhaiḥ ॥ 6 ॥

341

śaṅkhatūryamṛdaṅgānāṃ bhērīḍamarīṇāṃ mahān ।

hastyaśvarathapattīnāṃ nadatāṃ nisvanō'bhavat ॥ 7 ॥

342

rathinō rathibhistatra pattibhiḥ saha pattayaḥ hayā hayairibhāścēbhaiḥ samasajjanta saṃyugē 8	343
uṣṭraiḥ kēcidibhaiḥ kēcidaparē yuyudhuḥ kharaiḥ kēcid gauramṛgairṛkṣairdvīpibhirharibhirbhaṭāḥ 9	344
gr̥dhraiḥ kaṅkairbakairanyē śyēnabhāsaistimiṅgilaiḥ śarabhairmahīṣaiḥ khadgairgōvṛṣairgavayāruṇaiḥ 10	345
śivābhirākhubhiḥ kēcit kṛkalāsaiḥ śaśairnaraiḥ bastairēkē kṛṣṇasārairhaṃsairanyē ca sūkaraiḥ 11	346
anyē jalasthalakhagaiḥ sattvairvikṛtavigrahaiḥ sēnayōrubhayō rājanviviśustē'gratō'grataḥ 12	347
citradhvajapaṭai rājannātapatraiḥ sitāmalaiḥ mahāadhanairvajradaṇḍairvyajanairbār hacāmaraiḥ 13	348
vātōddhūtōttarōṣṇīṣairarcirbhirvarmabhūṣaṇaiḥ sphuradbhirviśadaiḥ śāstraiḥ sutarāṃ sūryaraśmibhiḥ 14	349
dēvadānavavīrāṇāṃ dhvajinyau pāṇḍunandana rējaturvīramālābhiryādasāmiva sāgarau 15	350
vairōcanō baliḥ saṅkhyē sō'surāṇāṃ camūpatiḥ yānaṃ vaihāyasaṃ nāma kāmagaṃ mayanirmitam 16	351
sarvasāṅgrāmikōpētaṃ sarvāścaryamayaṃ prabhō aprataṛkyamanirdēśyaṃ dṛśyamānamadarśanam 17	352
āsthītaṣṭad vimānāgryaṃ sarvānīkādhīpāirvṛtaḥ vālavyajanachatrāgryai rējē candra ivōdayē 18	353

<i>tasyāsansarvatō yānairyūthānāṃ patayō'surāḥ namuciḥ śambarō bāṇō vipracittirayōmukhaḥ 19 </i>	354
<i>dvimūrdhā kālanābhō'tha prahētirhētirilvalaḥ śakunirbhūtasantāpō vajradaṃṣṭrō virōcanaḥ 20 </i>	355
<i>hayagrīvaḥ śaṅkuśirāḥ kapilō mēghadundubhiḥ tārakaścakradṛk śumbhō niśumbhō jambha utkalaḥ 21 </i>	356
<i>ariṣṭō'riṣṭanēmiśca mayaśca tripurādhīpaḥ anyē paulōmakālēyā nivātakavacādayaḥ 22 </i>	357
<i>alabdhabhāgāḥ sōmasya kēvalaṃ klēśabhāginaḥ sarva ētē raṇamukhē bahuśō nirjitāmarāḥ 23 </i>	358
<i>siṃhanādānvimuñcantaḥ śaṅkhāndadhmurmahāravān dṛṣṭvā sapatnānutsiktānbalabhit kupitō bhṛśam 24 </i>	359
<i>airāvataṃ dikkariṇamārūḍhaḥ śuśubhē svarāṭ yathā sravatprasravaṇamudayādrimaharpatiḥ 25 </i>	360
<i>tasyāsansarvatō dēvā nānāvāhadhvajāyudhāḥ lōkapālāḥ saha gaṇairvāyvagnivaruṇādayaḥ 26 </i>	361
<i>tē'nyōnyamabhisaṃsṛtya kṣipantō marmabhirmithaḥ āhvayantō viśantō'grē yuyudhurdvandvayōdhinaḥ 27 </i>	362
<i>yuyōdha balirindrēṇa tārakēṇa guhō'syata varuṇō hētināyudhyanmitrō rājanprahētinā 28 </i>	363
<i>yamastu kālanābhēna viśvakarmā mayēna vai śambarō yuyudhē tvaṣṭrā savitrā tu virōcanaḥ 29 </i>	364

aparājitēna namuciraśvinau vṛṣaparvaṇā sūryō balisutairdēvō bāṇajyēṣṭhaiḥ śatēna ca 30	365
rāhuṇā ca tathā sōmaḥ pulōmnā yuyudhē'nilaḥ niśumbhaśumbhayōrdēvī bhadrakālī tarasvinī 31	366
vṛṣākapistu jambhēna mahiṣēṇa vibhāvasuḥ ilvalaḥ saha vātāpirbrahmaputrainarindama 32	367
kāmadēvēna durmarṣa utkalō mātṛbhiḥ saha brhaspatiścōśanasā narakēṇa śanaīścaraḥ 33	368
marutō nivātakavacaiḥ kālēyairvasavō'marāḥ viśvēdēvāstu paulōmai rudrāḥ krōdhavaśaiḥ saha 34	369
ta ēvamājāvasurāḥ surēndrā dvandvēna saṁhatya ca yudhyamānāḥ anyōnyamāsādya nijaghnurōjasā jigīṣavastīkṣṇaśarāsītōmaraiḥ 35	370
bhuśuṇḍibhiścakragadarṣṭipatṭiśaiḥ śaktyulmukaiḥ prāsaparaśvadhairapi nistriṁśabhallaiḥ pariḡhaiḥ samudgaraiḥ sabhindipālaisca śirāṁsi cicchiduḥ 36	371
gajāsturaṅgāḥ sarathāḥ padātayaḥ sārōhavāhā vividhā vikhaṇḍitāḥ nikṛttabāhūruśirōdharāṅghraya - śchinnadhvajēṣvāsatanutrabhūṣaṇāḥ 37	372

tēṣāṃ padāghātarathāṅgacūrṇitā - dāyōdhanādulbaṇa utthitastadā rēṇurdiśaḥ khaṃ dyumaṇiṃ ca chādayan nyavartatāsṛksrutibhiḥ pariplutāt 38	373
śirōbhiruddhūtakirīṭakuṇḍalaiḥ saṃrambhadr̥gbhiḥ paridaṣṭadacchadaiḥ mahābhujaiḥ sābharaṇaiḥ sahāyudhaiḥ sā prāstr̥tā bhūḥ karabhōrubhīrbabhau 39	374
kabandhāstatra cōtpētuḥ patitasvaśirō'kṣibhiḥ udyatāyudhadōrdaṇḍairādhāvantō bhaṭān mṛdhē 40	375
balirmahēndraṃ daśabhīstribhirairāvataṃ śaraiḥ caturbhiścaturō vāhānēkēnārōhamārcchayat 41	376
sa tānāpatataḥ śakrastāvadbhiḥ śīghravikramaḥ cicchēda niśitairbhallairasamprāptānhasanniva 42	377
tasya karmōttamaṃ vīkṣya durmarṣaḥ śaktimādadē tāṃ jvalantīṃ mahōlkābhāṃ hastasthāmacchinaddhariḥ 43	378
tataḥ śūlaṃ tataḥ prāsaṃ tatastōmaramṛṣṭayaḥ yad yacchastraṃ samādadyātsarvaṃ tadacchinad vibhuḥ 44	379
sasarjāthāsurīṃ māyāmantardhānagatō'suraḥ tataḥ prādurabhūcchailaḥ surānīkōpari prabhō 45	380
tatō nipētustaravō dahyamānā davāgninā śilāḥ saṭaṅkaśīkharāścūrṇayantyō dviṣadbalam 46	381

<i>mahōragāḥ samutpēturdandaśūkāḥ savṛścikāḥ </i> <i>siṃhavyāghravārāhāśca mardayantō mahāgajān 47 </i>	382
<i>yātudhānyaśca śataśaḥ sūlahastā vivāsasaḥ </i> <i>chindhi bhindhīti vādinyastathā rakṣōgaṇāḥ prabhō 48 </i>	383
<i>tatō mahāghanā vyōmni gambhīraparuṣasvanāḥ </i> <i>aṅgārānmumucurvātairāhatāḥ stanayitnavah 49 </i>	384
<i>sṛṣṭō daityēna sumahānvahniḥ śvasanasārathiḥ </i> <i>sāṃvartaka ivātyugrō vibudhadvajinīmadhāk 50 </i>	385
<i>tataḥ samudra udvēlaḥ sarvataḥ pratyadrśyata </i> <i>pracaṇḍavātairuddhūtatarāṅgāvartabhīṣaṇaḥ 51 </i>	386
<i>ēvaṃ daityairmahāmāyairalakṣyagatibhīṣaṇaiḥ </i> <i>sṛjyamānāsu māyāsu viṣēduḥ surasainikāḥ 52 </i>	387
<i>na tatpratividhiṃ yatra vidurindrādayō nṛpa </i> <i>dhyātaḥ prādurabhūt tatra bhagavānviśvabhāvanaḥ 53 </i>	388
<i>tataḥ suparṇāṃsakṛtāṅghripallavaḥ</i> <i>piśaṅgavāsā navakañjalōcanaḥ </i> <i>adrśyatāṣṭāyudhabāhurullasa -</i> <i>cchrīkaustubhānarghyakirīṭakuṇḍalaḥ 54 </i>	389
<i>tasminpraviṣṭē'surakūṭakarmajā</i> <i>māyā vinēśurmahinā mahīyasaḥ </i> <i>svapnō yathā hi pratibōdha āgatē</i> <i>harismṛtiḥ sarvavipadvimōkṣaṇam 55 </i>	390

dr̥ṣṭvā mṛdhē garuḍavāhamibhārivāha

āvidhya śūlamahinōdatha kālanēmiḥ |

tallīlayā garuḍamūrdhni patad gṛhītvā

tēnāhanannṛpa savāhamariṃ tryadhīśaḥ || 56 ||

391

mālī sumālyatibalau yudhi pētaturya -

ccakrēṇa kṛttaśirasāvatha mālyavāṃstam |

āhatya tigmagadayāhanadaṇḍajēndraṃ

tāvacchirō'cchinadarērnadatō'riṇā'dyaḥ || 57 ||

392

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ

aṣṭamaskandhē dēvāsurasan̐grāmē daśamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē ēkādaśō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

athō surāḥ pratyupalabdhacētasah

parasya puṃsah parayānukampayā |

jaghnurbhṛśaṃ śakrasamīraṇādaya -

stāmstānraṇē yairabhisaṃhatāḥ purā || 1 ||

393

vairōcanāya saṃrabdhō bhagavānpākaśāsanaḥ |

udayacchad yadā vajraṃ prajā hāhēti cukruśuḥ || 2 ||

394

vajrapāṇistamāhēdaṃ tiraskṛtya puraḥsthitam |

manasvinaṃ susampannaṃ vicarantaṃ mahāmṛdhē || 3 ||

395

naṭavanmūḍha māyābhirumāyēśān nō jigīśasi |

jītvā bālān nibaddhākṣān naṭō harati taddhanam || 4 ||

396

ārurukṣanti māyābhirutsisṛpsanti yē divam |

tāndasyūnvidhunōmyajñānpūrvasmācca padādadhaḥ || 5 ||

397

sō'haṃ durmāyinastē'dya vajrēṇa śataparvaṇā |

śirō hariṣyē mandātmanghaṭasva jñātibhiḥ saha || 6 ||

398

baliruvāca

saṅgrāmē vartamānānām kālacōditakarmanām |
kīrtirjayō'jayō mṛtyuḥ sarvēśām syuranukramāt || 7 || 399

tadidaṃ kālaraśanam janāḥ paśyanti sūrayaḥ |
na hr̥ṣyanti na śōcanti tatra yūyamapaṇḍitāḥ || 8 || 400

na vayaṃ manyamānānāmātmānaṃ tatra sādhanam |
girō vaḥ sādhuśōcyānām gr̥hṇīmō marmatāḍanāḥ || 9 || 401

śrīśuka uvāca

ityākṣīpya vibhum vīrō nārācairvīramardanaḥ |
ākarnapūrṇairahanadākṣēpairāhataṃ punaḥ || 10 || 402

ēvaṃ nirākṛtō dēvō vairiṇā tathyavādinā |
nāmṛṣyat tadadhikṣēpaṃ tōtrāhata iva dvipaḥ || 11 || 403

prāharat kuliśaṃ tasmā amōghaṃ paramardanaḥ |
sayānō nyapatad bhūmau chinnaṇapakṣa ivācalaḥ || 12 || 404

sakhāyaṃ patitaṃ dṛṣṭvā jambhō balisakhaḥ suhṛt |
abhyayāt sauhṛdaṃ sakhyurhatasyāpi samācaran || 13 || 405

sa siṃhavāha āsādyā gadāmudyaṃya raṃhasā |
jatrāvatāḍayacchakraṃ gajaṃ ca sumahābalaḥ || 14 || 406

gadāprahāravyathitō bhr̥śaṃ vihvalitō gajaḥ |
jānubhyāṃ dharaṇīm spr̥ṣṭvā kaśmalaṃ paramaṃ yayau || 15 || 407

tatō rathō mātalinā haribhirdaśaśatairvṛtaḥ |
ānītō dvipamutsṛjya rathamāruruhē vibhuḥ || 16 || 408

tasya tat pūjayan karma yanturdānavasattamaḥ śūlēna jvalatā taṃ tu smayamānō'hananmṛdhē 17	409
sēhē rujaṃ sudurmarṣāṃ sattvamālambya mātaliḥ indrō jambhasya saṅkruddhō vajrēṇāpāharacchiraḥ 18	410
jambhaṃ śrutvā hataṃ tasya jñātayō nāradādrṣēḥ namuciśca balaḥ pākastatrāpētustvarānvitāḥ 19	411
vacōbhiḥ paruṣairindramardayantō'sya marmasu śarairavākiran mēghā dhārābhiriva parvatam 20	412
harīndaśaśatānyājau haryaśvasya balaḥ śaraiḥ tāvadbhirardayāmāsa yugapallaghuhastavān 21	413
śatābhyāṃ mātaliṃ pākō rathaṃ sāvayavaṃ prthak sakṛtsandhānamōkṣēṇa tadadbhutamabhūd raṇē 22	414
namuciḥ pañcadaśabhiḥ svarṇapuṅkhairmahēṣubhiḥ āhatya vyanadatsaṅkhyē satōya iva tōyadaḥ 23	415
sarvataḥ śarakūṭēna śakraṃ sarathasārathim chādayāmāsurasurāḥ prāvṛṭsūryamivāmbudāḥ 24	416
alakṣayantastamatīva vihvalā vicukruśurdēvaganaḥ sahānugāḥ anāyakāḥ śatrubalēna nirjitā vaṇikpathā bhinnanavō yathārṇavē 25	417
tatasturāṣādiṣubaddhapañjarād vinirgataḥ sāsvarathadhvajāgraṇīḥ	

- babhau diśaḥ khaṃ pṛthivīm ca rōcayan*
svatējasā sūrya iva kṣapātyayē || 26 || 418
- nirīkṣya pṛtanām dēvaḥ parairabhyarditām raṇē |*
udayacchad ripuṃ hantuṃ vajraṃ vajradharō ruṣā || 27 || 419
- sa tēnaivāṣṭadhārēṇa śirasī balapākayōḥ |*
jñātīnām paśyatām rājañjahāra janayanbhayam || 28 || 420
- namucistadvadham dṛṣṭvā śōkāmarṣaruṣānvitaḥ |*
jīghāṃsurindram nṛpatē cakāra paramōdyamam || 29 || 421
- aśmasāramayaṃ śūlaṃ ghaṇṭāvaddhēmabhūṣaṇam |*
pragrhyābhyadravat kruddhō hatō'sīti vitarjayan |
prāhiṇōd dēvarājāya ninadan mṛgarāḍiva || 30 || 422
- tadāpatad gaganatalē mahājayaṃ*
vicicchidē haririṣubhiḥ sahasradhā |
tamāhanannṛpa kuliśēna kandharē
ruṣānvitastridaśapatiḥ śirō haran || 31 || 423
- na tasya hi tvacamapi vajra ūrjitō*
bibhēda yaḥ surapatinaujasēritaḥ |
tadadbhutaṃ paramativīryavṛtrabhit
tiraskṛtō namuciśirōdharatvacā || 32 || 424
- tasmādindrō'bibhēcchatrōrvajraḥ pratihatō yataḥ |*
kimidaṃ daivayōgēna bhūtaṃ lōkavimōhanam || 33 || 425
- yēna mē pūrvamadrīṇām pakṣacchēdaḥ prajātyayē |*
kṛtō niviśatām bhāraiḥ patattraiḥ patatām bhuvi || 34 || 426

tapahsāramayaṃ tvāṣṭraṃ vṛtrō yēna vipāṭitaḥ anyē cāpi balōpētāḥ sarvāstrairakṣatatvacāḥ 35	427
sō'yaṃ pratihatō vajrō mayā muktō'surē'lpakē nāhaṃ tadādadē daṇḍaṃ brahmatējō'pyakāraṇaṃ 36	428
iti śakraṃ viśīdantaṃ māha vāgaśarīriṇī nāyaṃ śuṣkairathō nārdrairvadhamarhati dānavaḥ 37	429
mayāsmāi yad varō dattō mṛtyurnaivārdrasūṣkayōḥ atō'nyaścintanīyastē upāyō maghavan ripōḥ 38	430
tāṃ daivīm gīramākarṇya maghavānsusamāhitaḥ dhyāyan phēnamathāpaśyadupāyamubhayātmakam 39	431
na śuṣkēṇa na cārdreṇa jahāra namucēḥ śiraḥ taṃ tuṣṭuvurmuniḡaṇā mālyaiścāvākīranvibhum 40	432
gandharvamukhyau jagaturviśvāvasuparāvasū dēvadundubhayō nēdurnartakyō nanṛturmudā 41	433
anyē'pyēvaṃ pratidvandvānvāyvagnivaruṇādayaḥ sūdayāmāsurastraughairmṛgānkēsariṇō yathā 42	434
brahmaṇā prēṣitō dēvāndēvarṣirnāradō nṛpa vārayāmāsa vibudhāndṛṣṭvā dānavasaṅkṣayaṃ 43	435
nārada uvāca bhavadbhīramṛtaṃ prāptaṃ nārāyaṇabhujāśrayaiḥ śrīyā samēdhitāḥ sarva upāramata vighrahāt 44	436

śrīśuka uvāca

saṁyamyā manyusaṁrambhaṁ mānayaṁtō munērvacaḥ |

upagīyamānānucarairyaḥ sarvē triviṣṭapam || 45 ||

437

yē'vaśiṣṭā raṇē tasmin nāradānumatēna tē |

baḷiṁ vipannamādāya astaṁ girimupāgaman || 46 ||

438

tatrāvinaṣṭāvayavān vidyamānaśirōdharān |

uśanā jīvayāmāsa sañjīvinīyā svavidyayā || 47 ||

439

baḷiścōśanasā sprṣṭaḥ pratyāpannēndriyasṁrtiḥ |

parājitō'pi nākhidyallōkatattvavicakṣaṇaḥ || 48 ||

440

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṁsyāṁ saṁhitāyāṁ
aṣṭamaskandhē dēvāsurasan̄grāmē ēkādaśō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē dvādaśō'dhyāyaḥ ॥

śrībādarāyaṇiruvāca

vṛṣadhvajō niśamyēdaṃ yōṣidrūpēṇa dānavān |

mōhayitvā suragaṇānhariḥ sōmamaṇyayat || 1 ||

441

vṛṣamāruhya giriśaḥ sarvabhūtagaṇairvṛtaḥ |

saha dēvyā yayau draṣṭuṃ yatrāstē madhusūdanaḥ || 2 ||

442

sabhājitō bhagavatā sādaraṃ sōmayā bhavaḥ |

sūpaviṣṭa uvācēdaṃ pratipūjya smayanharim || 3 ||

443

śrīmahādēva uvāca

dēvadēva jagadvyāpiṇjagadīśa jaganmaya |

sarvēśāmapī bhāvānāṃ tvamātmā hēturiśvaraḥ || 4 ||

444

ādyantāvasya yaṇmadhyamidamanyadahaṃ bahiḥ |

yatō'vyayasya naitāni tat satyaṃ brahma cid bhavān || 5 ||

445

tavaiva caraṇāmbhōjaṃ śrēyaskāmā nirāśiṣaḥ |

visṛjyōbhayataḥ saṅgaṃ munayaḥ samupāsātē || 6 ||

446

tvam brahma pūrṇamamṛtaṃ viguṇaṃ viśōka -

mānandamātramavikāramananyadanyat |

viśvasya hēturudayasthitisamyamānā -

mātmēśvaraśca tadapēkṣatayānapēkṣaḥ || 7 ||

447

ēkastvamēva sadasad dvayamadvayaṃ ca

svarṇaṃ kṛtākṛtamivēha na vastubhēdaḥ |

ajñānatastvayi janairvihatō vikalpō

yasmād guṇairvyatikarō nirupādhikasya || 8 ||

448

tvāṃ brahma kēcidavayantyuta dharmamēkē

ēkē paraṃ sadasatōḥ puruṣaṃ parēśam |

anyē'vayanti navaśaktiyutaṃ paraṃ tvāṃ

kēcinmahāpuruṣamavyayamātmatantram || 9 ||

449

nāhaṃ parāyurṛṣayō na marīcimukhyā

jānanti yadviracitaṃ khalu sattvasargāḥ |

yanmāyayā muṣitacētaśa īśa daitya -

martyādayaḥ kimuta śaśvadabhadravṛttāḥ || 10 ||

450

sa tvāṃ samīhitamadaḥ sthitijanmanāśaṃ

bhūtēhitaṃ ca jagatō bhavabandhamōkṣau |

vāyuryathā viśati khaṃ ca carācarākhyāṃ

sarvaṃ tadātmakatayāvagamō'varuntsē || 11 ||

451

avatārā mayā dṛṣṭā ramamāṇasya tē guṇaiḥ |

sō'haṃ tad draṣṭumicchāmi yat tē yōśidvapurdhṛtam || 12 ||

452

yēna sammōhitā daityāḥ pāyitāścāmṛtaṃ surāḥ |

tad didṛkṣava āyātāḥ paraṃ kautūhalaṃ hi naḥ || 13 ||

453

śrīśuka uvāca

ēvamabhyarthitō viṣṇurbhagavān śūlapāṇinā |

prahasya bhāvagambhīraṃ giriśaṃ pratyabhāṣata || 14 ||

454

śrībhagavānuvāca

kautūhalāya daityānāṃ yōṣidvēṣō mayā kṛtaḥ |

paśyatā surakāryāṇi gatē pīyūṣabhājanē || 15 ||

455

tattē'haṃ darśayiṣyāmi didṛkṣōḥ surasattama |

kāmināṃ bahu mantavyaṃ saṅkalpaprabhavōdayam || 16 ||

456

śrīśuka uvāca

iti bruvāṇō bhagavāṃstattraivāntaradhīyata |

sarvataścārayaṃścakṣurbhava āstē sahōmayā || 17 ||

457

tatō dadarśōpavanē varastriyaṃ

vicitrapuṣpāruṇapallavadrumē |

vikrīḍatīṃ kandukalīlayā lasad

dukūlaparyastanitambamēkhalām || 18 ||

458

āvartanōdvartanakampitastana -

prakṛṣṭahārōrubharaiḥ padē padē |

prabhajyamānāmiva madhyataścalat -

padapravālaṃ nayatīṃ tatastataḥ || 19 ||

459

dikṣu bhramatkandukacāpalairbhṛśaṃ

prōdvignatārāyatalōlalōcanām |

svakarṇavibhrājītakunḍalōllasat -

kapōlanīlākamaṇḍitānanām || 20 ||

460

ślathad dukūlaṃ kabarīṃ ca vicyutāṃ
 sannahyatīṃ vāmakarēṇa valgunā |
 vinighnatīmanyakarēṇa kandukaṃ
 vimōhayantīṃ jagadātmamāyayā || 21 || 461

tāṃ vīkṣya dēva iti kandukalīlayēṣad
 vrīdāsphuṭasmitavisrṣṭakaṭākṣamuṣṭaḥ |
 strīprēkṣaṇapratīsamīkṣaṇavihvalātmā
 nātmānamantika umāṃ svagaṇāṃśca vēda || 22 || 462

tasyāḥ karāgrāt sa tu kandukō yadā
 gatō vidūraṃ tamanuvrajatstriyāḥ |
 vāsaḥ sasūtraṃ laghu mārutō'harad
 bhavasya dēvasya kilānupaśyataḥ || 23 || 463

ēvaṃ tāṃ rucirāpāṅgīṃ darśanīyāṃ manōramām |
 drṣṭvā tasyāṃ manaścakrē viśajjantyāṃ bhavaḥ kila || 24 || 464

tayāpahṛtavijñānastatkṛtasmaravihvalaḥ |
 bhavānyā api paśyantyā gatahrīstatpadaṃ yayau || 25 || 465

sā tamāyāntamālōkya vivastrā vrīḍitā bhṛśam |
 nilīyamānā vṛkṣēṣu hasantī nānvatiṣṭhata || 26 || 466

tāmanvagacchad bhagavān bhavaḥ pramuṣitēndriyaḥ |
 kāmasya ca vaśaṃ nītaḥ karēṇumiva yūthapaḥ || 27 || 467

sō'nuvrajjyātivēgēna grhītvānicchatīṃ striyam |
 kēśabandha upānīya bāhubhyāṃ pariśasvajē || 28 || 468

sōpagūdhā bhagavatā kariṇā kariṇī yathā itastataḥ prasarpantī viprakīrṇasīrōruhā 29	469
ātmānaṃ mōcayitvāṅga surarṣabhabhujāntarāt prādravatsā pr̥thuśrōṇī māyā dēvavinirmitā 30	470
tasyāsau padavīm rudrō viṣṇōradbhutakarmanah pratyapadyata kāmēna vairiṇēva vinirjitaḥ 31	471
tasyānudhāvatō rētaścaskandāmōgharētasah śuṣmiṇō yūthapasyēva vāsītāmanu dhāvataḥ 32	472
yatra yatrāpatanmahyām rētastasya mahātmanah tāni rūpyasya hēmnaśca kṣētrāṇyāsanmahīpatē 33	473
saritsarahsu śailēṣu vanēṣūpavanēṣu ca yatra kva cāsanṇṛṣayastatra sannihitō haraḥ 34	474
skannē rētasi sō'paśyadātmānaṃ dēvamāyayā jaḍīkṛtaṃ nṛpaśrēṣṭha sanniyavartata kaśmalāt 35	475
athāvagatamāhātmya ātmanō jagadātmanah aparijñēyavīryasya na mēnē tadu hādbhutam 36	476
tamaviklavamavrīḍamālakṣya madhusūdanah uvāca paramaprītō bibhratsvām pauruṣīm tanum 37	477
śrībhagavānuvāca diṣṭyā tvam vibudhaśrēṣṭha svām niṣṭhāmātmanā sthitaḥ yanmē strīrūpayā svairam mōhitō'pyaṅga māyayā 38	478

kō nu mē'titarēnmāyāṃ viṣaktastvadr̥tē pumān |
tāmstānvisr̥jatīm bhāvāndustarāmakṛtātmabhiḥ || 39 || 479

sēyaṃ guṇamayī māyā na tvāmabhibhaviṣyati |
mayā samētā kālēna kālarūpēṇa bhāgaśaḥ || 40 || 480

śrīśuka uvāca
ēvaṃ bhagavatā rājan śrīvatsāṅkēna satkṛtaḥ |
āmantrya taṃ parikramya sagaṇaḥ svālayaṃ yayau || 41 || 481

ātmāṃśabhūtāṃ tām māyāṃ bhavānīm bhagavānbhavaḥ |
śaṃsatāmṛṣimukhyānām prītyā'caṣṭātha bhārata || 42 || 482

api vyapaśyastvamajasya māyāṃ
parasya puṃsaḥ paradēvatāyāḥ |
ahaṃ kalānāmṛṣabhō vimuhyē
yayāvaśō'nyē kimutāsvatantrāḥ || 43 || 483

yaṃ māmapṛcchastvamupētya yōgāt
samāsaḥsrānta upārataṃ vai |
sa ēṣa sāksāt puruṣaḥ purāṇō
na yatra kālō viśatē na vēdaḥ || 44 || 484

śrīśuka uvāca
iti tē'bhihitastāta vikramaḥ śārṅgadhanvanaḥ |
sindhōrnirmathanē yēna dhṛtaḥ pṛṣṭhē mahācalaḥ || 45 || 485

ētanmuhuh kīrtayatō'nuśṛṇvatō
na riṣyatē jātu samudyamaḥ kvacit |

yaduttamaślōkaguṇānuvarṇanam

samastasaṃsārāpariśramāpaham || 46 ||

486

asadaviṣayamaṅghriṃ bhāvagamyaṃ prapannā -

namṛtamamaravaryānāśayat sindhumathyam |

kapaṭayuvativēṣō mōhayan yaḥ surārīṃ -

stamahamupasṛtānāṃ kāmāpūraṃ natō'smi || 47 ||

487

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ

aṣṭamaskandhē śaṅkaramōhanam nāma dvādaśō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē trayōdaśō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

manurvivasvataḥ putraḥ śrāddhadēva iti śrutaḥ |
saptamō vartamānō yastadapatyāni mē śṛṇu || 1 ||

488

ikṣvākurnabhagaścaiva dhṛṣṭaḥ śaryātirēva ca |
nariṣyantō'tha nābhāgaḥ saptamō diṣṭa ucyatē || 2 ||

489

karūṣaśca pṛṣadhraśca daśamō vasumānsmṛtaḥ |
manōrvaivasvatasyaitē daśa putrāḥ parantapa || 3 ||

490

ādityā vasavō rudrā viśvēdēvā marudgaṇāḥ |
aśvināvṛbhavō rājannindrastēṣāṃ purandaraḥ || 4 ||

491

kaśyapō'trirvasiṣṭhaśca viśvāmitrō'tha gautamaḥ |
jamadagnirbharadvāja iti saptarṣayaḥ smṛtāḥ || 5 ||

492

atrāpi bhagavajjanma kaśyapādaditērabhūt |
ādityānāmavarajō viṣṇurvāmanarūpadhṛk || 6 ||

493

saṅkṣēpatō mayōktāni sapta manvantarāṇi tē |
bhaviṣyānyatha vakṣyāmi viṣṇōḥ śaktyānvitāni ca || 7 ||

494

vivasvataśca dvē jāyē viśvakarmasutē ubhē saṁjñā chāyā ca rājendra yē prāgabhihitē tava 8	495
tr̥tīyāṁ vaḍavāmēkē tāsāṁ saṁjñāsutāstrayaḥ yamō yamī śrāddhadēvaśchāyāyāśca sutāñchr̥ṇu 9	496
sāvarṇistapatī kanyā bhāryā saṁvaraṇasya yā śanaiścarastr̥tīyō'bhūdaśvinau vaḍavātmajau 10	497
aṣṭamē'ntara āyātē sāvarṇirbhavitā manuh nirmōkavirajaskādyāḥ sāvarṇitanayā nṛpa 11	498
tatra dēvāḥ sutapasō virajā amṛtaprabhāḥ tēsāṁ virōcanasutō balirindrō bhaviṣyati 12	499
dattvēmāṁ yācamānāya viṣṇavē yaḥ padatrayam rāddhamindrapadaṁ hitvā tataḥ siddhimavāpsyati 13	500
yō'sau bhagavatā baddhaḥ prītēna sutalē punaḥ nivēśitō'dhikē svargādadhunā'stē svarāḍiva 14	501
gālavo dīptimānrāmō drōṇaputraḥ kṛpastathā ṛṣyaśṛṅgaḥ pitāsmākaṁ bhagavānbādarāyaṇaḥ 15	502
imē saptarṣayastatra bhaviṣyanti svayōgataḥ idānīmāsatē rājan svē sva āśramamaṇḍalē 16	503
dēvaguhyātsarasvatyāṁ sārvaabhauma iti prabhuḥ sthānaṁ purandarāddhṛtvā balayē dāsyatīśvaraḥ 17	504
navamō dakṣasāvarṇirmanurvaruṇasambhavaḥ bhūtakēturdīptakēturityādyāstatsutā nṛpa 18	505

pārā marīcigarbhādyā dēvā indrō'dbhutaḥ smṛtaḥ dyutimatpramukhāstatra bhaviṣyantyṛṣayastataḥ 19	506
āyusmatō'mbudhārāyāmṛṣabhō bhagavatkalā bhavitā yēna saṃrāddhām trilōkīm bhōkṣyatē'dbhutaḥ 20	507
daśamō brahmasāvarṇirupaślōkasutō mahān tatsutā bhūriṣēṇādyā haviṣmatpramukhā dvijāḥ 21	508
haviṣmānsukṛtiḥ satyō jayō mūrtistadā dvijāḥ suvāsanaviruddhādyā dēvāḥ śambhuḥ surēśvaraḥ 22	509
viṣvaksēnō viṣūcyām tu śambhōḥ sakhyam kariṣyati jātaḥ svāmśēna bhagavāngrhē viśvasṛjō vibhuḥ 23	510
manurvai dharmasāvarṇirēkādaśama ātmavān anāgatāstatsutāśca satyadharmādayō daśa 24	511
vihaṅgamāḥ kāmagamā nirvāṇarucayaḥ surāḥ indraśca vaidhṛtastēṣāmṛṣayaścāruṇādayaḥ 25	512
āryakasya sutastatra dharmasēturiti smṛtaḥ vaidhṛtāyām harēraṃśastrilōkīm dhārayiṣyati 26	513
bhavitā rudrasāvarṇī rājandvādaśamō manuḥ dēvavānupadēvaśca dēvaśrēṣṭhādayaḥ sutāḥ 27	514
ṛtadhāmā ca tatrēndrō dēvāśca haritādayaḥ ṛṣayaśca tapōmūrtistapasvyāgnīdhrakādayaḥ 28	515
svadhāmākhyō harēraṃśaḥ sādhayiṣyati tanmanōḥ antaram satyasahasāḥ sūnṛtāyāḥ sutō vibhuḥ 29	516

manustrayōdaśō bhāvyō dēvasāvarṇirātmavān |
citrasēnavicitrādyā dēvasāvarṇidēhajāḥ || 30 || 517

dēvāḥ sukarmasutrāmasaṃjñā indrō divaspatiḥ |
nirmōkatattvadarśādyā bhaviṣyantyṛṣayastadā || 31 || 518

dēvahōtrasya tanaya upahartā divaspatēḥ |
yōgēśvarō harēraṃśō br̥hatyāṃ sambhaviṣyati || 32 || 519

manurvā indrasāvarṇiścaturdaśama ēṣyati |
urugambhīrabuddhyādyā indrasāvarṇivīryajāḥ || 33 || 520

pavitrāścākṣuṣā dēvāḥ śucirindrō bhaviṣyati |
agnirbāhuḥ śuciḥ śuddhō māgadhādyāstapasvinaḥ || 34 || 521

satrāyaṇasya tanayō br̥hadbhānustadā hariḥ |
vitānāyāṃ mahārāja kriyātantūnvitāyitā || 35 || 522

rājaṃścaturdaśaitāni trikālānugatāni tē |
prōktānyēbhirmitaḥ kalpō yugasāhasraparyayaḥ || 36 || 523

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
aṣṭamaskandhē manvantarānuvarṇanaṃ nāma trayōdaśō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē caturdaśō'dhyāyaḥ ॥

rājōvāca

*manvantarēṣu bhagavanyathā manvādayastvimē |
yasminkarmaṇi yē yēna niyuktāstadvadasva mē || 1 ||*

524

ṛṣiruvāca

*manavō manuputrāśca munayaśca mahīpatē |
indrāḥ suragaṇāścaiva sarvē puruṣaśāsanāḥ || 2 ||*

525

*yajñādayō yāḥ kathitāḥ pauruṣyastanavō nṛpa |
manvādayō jagadyātrāṃ nayantyābhiḥ pracōditāḥ || 3 ||*

526

*caturyugāntē kālēna grastāñchrutigaṇānyathā |
tapasā ṛṣayō'paśyanyatō dharmāḥ sanātanaḥ || 4 ||*

527

*tatō dharmāṃ catuṣpādaṃ manavō hariṇōditāḥ |
yuktāḥ sañcārayantyaddhā svē svē kālē mahīṃ nṛpa || 5 ||*

528

*pālayanti prajāpālā yāvadantaṃ vibhāgaśaḥ |
yajñabhāgabhujo dēvā yē ca tatrānvitāśca taiḥ || 6 ||*

529

*indrō bhagavatā dattāṃ trailōkyaśriyamūrjitām |
bhuñjanaḥ pāti lōkāṃstrīn kāmāṃ lōkē pravarṣati || 7 ||*

530

jñānaṃ cānuyugaṃ brūtē hariḥ siddhasvarūpadhṛk |
 ṛṣirūpadharaḥ karma yōgaṃ yōgēśarūpadhṛk || 8 ||

531

sargaṃ prajāśarūpēṇa dasyūnhanyāt svarāḍvapuḥ |
 kālarūpēṇa sarvēśāmbhāvāya pṛthagguṇaḥ || 9 ||

532

stūyamānō janairēbhirmāyayā nāmarūpayā |
 vimōhitātmabhirnānādarśanairna ca dṛśyatē || 10 ||

533

ētat kalpavikalpasya pramāṇaṃ parikīrtitam |
 yatra manvantarāṇyāhuścaturdaśa purāvidaḥ || 11 ||

534

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
 aṣṭamaskandhē caturdaśō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē pañcadaśō'dhyāyaḥ ॥

rājōvāca

balēḥ padatrayaṃ bhūmēḥ kasmāddharirayācata |
bhūtvēśvaraḥ kṛpaṇavallabdhārthō'pi babandha tam || 1 ||

535

ētaḍ vēditumicchāmō mahat kautūhalaṃ hi naḥ |
yajñēśvarasya pūrṇasya bandhanaṃ cāpyanāgasah || 2 ||

536

śrīśuka uvāca

parājitaśrīrasubhiśca hāpitō
hīndrēṇa rājanbhṛgubhiḥ sa jīvitaḥ |
sarvātmanā tānabhajad bhṛgūnbaliḥ
śiṣyō mahātmārthanivēdanēna || 3 ||

537

taṃ brāhmaṇā bhṛgavaḥ prīyamāṇā
ayājayanviśvajitā triṇākam |
jigīṣamāṇaṃ vidhinābhiṣicya
mahābhiṣēkēṇa mahānubhāvāḥ || 4 ||

538

tatō rathaḥ kāñcanapaṭṭanaddhō
hayāśca haryaśvaturaṅgavarṇāḥ |

dhvajaśca siṃhēna virājamānō

hutāśanādāsa havirbhiriṣṭāt || 5 ||

539

dhanuśca divyaṃ puraṭōpanaddhaṃ

tūṇāvariktau kavacaṃ ca divyaṃ |

pitāmahastasya dadau ca mālā -

mamlānapuṣpāṃ jalajaṃ ca śukraḥ || 6 ||

540

ēvaṃ sa viprārjitayōdhanārtha -

staiḥ kalpitasvastyayanō'tha viprān |

pradakṣiṇīkṛtya kṛtapraṇāmaḥ

prahlādamāmantrya namaścakāra || 7 ||

541

athāruhya rathaṃ divyaṃ bhṛgudattaṃ mahārathaḥ |

susragdharō'tha sannahya dhanvī khaḍgī dhṛtēṣudhiḥ || 8 ||

542

hēmāṅgalasadbāhuḥ sphuranmakarakuṇḍalaḥ |

rarāja rathamārūḍhō dhiṣṇyastha iva havyavāt || 9 ||

543

tulyaiśvaryabalaśrībhiḥ svayūthairdaityayūthapaiḥ |

pibadbhiriva khaṃ dṛgbhirdahadbhiḥ paridhīniva || 10 ||

544

vṛtō vikarṣan mahatīmāsurīm dhvajinīm vibhuḥ |

yayāvindrapurīm svṛddhām kampayanniva rōdasī || 11 ||

545

ramyāmupavanōdyānaiḥ śrīmadbhirnandanādibhiḥ |

kūjadvihaṅgamithunairgāyanmattamadhuvrataiḥ || 12 ||

546

pravālaphalapuṣpōrubhāraśākhāmaradrumaiḥ |

haṃsasārasacakrāhvakāraṇḍavakulākulāḥ |

nalinyō yatra krīḍanti pramadāḥ surasēvitāḥ || 13 ||

547

ākāśagaṅgayā dēvyā vṛtāṃ parikhabhūtayā prākārēṇāgnivarṇēna sātṭālēnōnnatēna ca 14	548
rukmapaṭṭakapāṭaiśca dvāraiḥ sphaṭikagōpuraiḥ juṣṭāṃ vibhaktaprapathāṃ viśvakarmavinirmitām 15	549
sabhācatvararathyāḍhyāṃ vimānairnyarbudairyutām śṛṅgāṭakairmaṇimayairvajraavidrumavēdibhiḥ 16	550
yatra nityavayōrūpāḥ śyāmā virajavāsasaḥ bhrājantē rūpavannāryō hyarcirbhiriva vahnayaḥ 17	551
surastrikēśavibhraṣṭanavaśaugandhikasrajām yatrāmōdamupādāya mārḡa āvāti mārutaḥ 18	552
hēmajālākṣanirgacchaddhūmēnāgurugandhinā pāṇḍurēṇa praticchannamārgē yānti surapriyāḥ 19	553
muktāvitānairmaṇihēmakētubhi - rnānāpatākāvalabhībhirāvṛtām śikhaṇḍipārāvatabhṛṅganāditām vaimānikastrīkalagītamaṅgalām 20	554
mṛdaṅgaśaṅkhānakadundubhisvanaiḥ satālavināmurajarṣṭivēṇubhiḥ nr̥tyaiḥ savādyairupadēvagītakai - rmanōramāṃ svaprabhayā jitaprabhām 21	555
yāṃ na vrajantyadharmiṣṭhāḥ khalā bhūtadruhaḥ śaṭhāḥ māninaḥ kāmīnō lubdhā ēbhirhīnā vrajanti yat 22	556

tām dēvadhānīm sa varūthinīpati -

rbahiḥ samantād rurudhē ṛṭanyayā |

ācāryadattaṃ jalajaṃ mahāsvanaṃ

dadhmau prayuñjanbhayamindrayōṣitām || 23 ||

557

maghavāṃstamabhiprētya balēḥ paramamudyamam |

sarvadēvagaṇōpētō gurumētaduvāca ha || 24 ||

558

bhagavannudyamō bhūyānbalērnaḥ pūrvavairiṇaḥ |

aviśahyamimaṃ manyē kēnāsittējasōrjitaḥ || 25 ||

559

nainaṃ kaścit kutō vāpi prativyōḍhumadhīśvaraḥ |

pibanniva mukhēnēdaṃ lihanniva diśō daśa |

dahanniva diśō dṛgbhiḥ saṃvartāgnirivōtthitaḥ || 26 ||

560

brūhi kāraṇamētasya durdharṣatvasya madripōḥ |

ōjaḥ sahō balaṃ tējō yata ētatsamudyamaḥ || 27 ||

561

gururuvāca

jānāmi maghavañchatrōrunnatērasya kāraṇam |

śiṣyāyōpabhṛtaṃ tējō bhṛgubhirbrahmavādibhiḥ || 28 ||

562

bhavadvidhō bhavānvāpi varjayitvēśvaraṃ harim |

nāsyā śaktaḥ puraḥ sthātum kṛtāntasya yathā janāḥ || 29 ||

563

tasmānnilayamutsṛjya yūyaṃ sarvē triviṣṭapam |

yāta kālaṃ pratīkṣantō yataḥ śatrōrviparyayaḥ || 30 ||

564

ēṣa viprabalōdarkaḥ sampratyūrjitavikramaḥ |

tēṣāmēvāpamānēna sānubandhō vinañkṣyati || 31 ||

565

<i>ēvaṃ sumantritārthāstē guruṇārthānudarśinā </i>	
<i>hitvā triviṣṭapaṃ jagmurgīrvāṇāḥ kāmārūpiṇaḥ 32 </i>	566
<i>dēvēṣvatha nilīnēṣu balirvairōcanaḥ purīm </i>	
<i>dēvadhānīmadhiṣṭhāya vaśaṃ ninyē jagattrayam 33 </i>	567
<i>taṃ viśvajayinaṃ śiṣyaṃ bhṛgavaḥ śiṣyavatsalāḥ </i>	
<i>śatēna hayamēdhānāmanuvratamayājayan 34 </i>	568
<i>tatastadanubhāvēna bhuvanatravayaviśrutām </i>	
<i>kīrtiṃ dikṣu vitanvānaḥ sa rēja uḍurāḍiva 35 </i>	569
<i>bubhujē ca śriyaṃ svṛddhāṃ dvijadēvōpalambhitām </i>	
<i>kṛtakṛtyamivātmānaṃ manyamānō mahāmanāḥ 36 </i>	570
 <i> iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ aṣṭamaskandhē pañcadaśō'dhyāyaḥ </i>	

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē ṣōḍaśō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

ēvaṃ putrēṣu naṣṭēṣu dēvamātāditistadā |

hṛtē triviṣṭapē daityaiḥ paryatapyadanāthavat || 1 ||

571

ēkadā kaśyapastasyā āśramaṃ bhagavānagāt |

nirutsavaṃ nirānandaṃ samādhērvirataścīrāt || 2 ||

572

sa patnīm dīnavadanām kṛtāsanaparigrahaḥ |

sabhājitō yathānyāyamidamāha kurūdvaha || 3 ||

573

apyabhadraṃ na viprāṇām bhadre lōkē'dhunā'gatam |

na dharmasya na lōkasya mṛtyōśchandānuvartinaḥ || 4 ||

574

api vākuśalaṃ kiñcid gṛhēṣu gṛhamēdhini |

dharmasyārthasya kāmasya yatra yōgō hyayōginām || 5 ||

575

api vātithayō'bhyētya kuṭumbāsaktayā tvayā |

gṛhādapūjitā yātāḥ pratyutthānēna vā kvacit || 6 ||

576

gṛhēṣu yēṣvatithayō nārcitāḥ salilairapi |

yadi niryānti tē nūnaṃ phērurājagṛhōpamāḥ || 7 ||

577

<i>apyagnayastu vėlāyāṃ na hutā haviṣā sati </i> <i>tvayōdvignadhiyā bhadre prōṣitē mayi karhicit 8 </i>	578
<i>yatpūjayā kāmādughānyāti lōkāngrhānvitaḥ </i> <i>brāhmaṇō'gniśca vai viṣṇoḥ sarvadēvātmanō mukham 9 </i>	579
<i>api sarvē kuśalinastava putrā manasvini </i> <i>lakṣayē'svasthamātmānam bhavatyā lakṣaṇairaham 10 </i>	580
<i>aditiruvāca</i> <i>bhadraṃ dvijagavāṃ brahmandharmasyāśya janasya ca </i> <i>trivargasya paraṃ kṣētraṃ grhamēdhingrhā imē 11 </i>	581
<i>agnayō'tithayō bhṛtyā bhikṣavō yē ca lipsavaḥ </i> <i>sarvaṃ bhagavatō brahmannanudhyānānna riṣyati 12 </i>	582
<i>kō nu mē bhagavankāmō na sampadyēta mānasaḥ </i> <i>yasyā bhavānprajādhyakṣa ēvaṃ dharmānprabhāṣatē 13 </i>	583
<i>tavaiva mārīca manaḥsarīrajāḥ</i> <i>prajā imāḥ sattvarajastamōjuṣaḥ </i> <i>samō bhavāṃstāsvasurādiṣu prabhō</i> <i>tathāpi bhaktaṃ bhajatē mahēśvaraḥ 14 </i>	584
<i>tasmādīśa bhajantyā mē śrēyaścintaya suvrata </i> <i>hṛtaśriyō hṛtasthānānsapatnaiḥ pāhi naḥ prabhō 15 </i>	585
<i>parairvivāsitā sāhaṃ magnā vyasanāsāgarē </i> <i>aīśvaryam śrīryaśaḥ sthānam hṛtāni prabalairmama 16 </i>	586

yathā tāni punaḥ sādho prapadyēran mamātmajāḥ |
tathā vidhēhi kalyāṇaṁ dhiyā kalyāṇakṛttama || 17 || 587

śrīśuka uvāca

ēvamabhyarthitō'dityā kastāmāha smayanniva |
ahō māyābalaṁ viṣṇōḥ snēhabaddhamidaṁ jagat || 18 || 588

kva dēhō bhautikō'nātmā kva cātmā prakṛtēḥ paraḥ |
kasya kē patiputrādyā mōha ēva hi kāraṇam || 19 || 589

upatiṣṭhasva puruṣaṁ bhagavantaṁ janārdanam |
sarvabhūtaguhāvāsaṁ vāsudēvaṁ jagadgurum || 20 || 590

sa vidhāsyati tē kāmānharirdīnānukampanaḥ |
amōghā bhagavadbhaktirnētarēti matirmama || 21 || 591

aditiruvāca

kēnāhaṁ vidhinā brahmannupasthāsyē jagatpatim |
yathā mē satyasaṅkalpō vidadhyāt sa manōratham || 22 || 592

ādiśa tvam dvijaśrēṣṭha vidhiṁ tadupadhāvanam |
āśu tuṣyati mē dēvaḥ sīdantyāḥ saha putrakaiḥ || 23 || 593

kaśyapa uvāca

ētanmē bhagavānprṣṭaḥ prajākāmasya padmajah |
yadāha tē pravakṣyāmi vrataṁ kēśavatōṣaṇam || 24 || 594

phālgunasyāmalē pakṣē dvādaśāhaṁ payōvrataḥ |
arcayēdaravindākṣaṁ bhaktyā paramayānvitaḥ || 25 || 595

<i>sinīvālyāṃ mṛdā"lipya snāyāt krōḍavidīrṇayā </i> <i>yadi labhyēta vai srōtasyētaṃ mantramudīrayēt 26 </i>	596
<i>tvam dēvyādivarāhēṇa rasāyāḥ sthānamicchatā </i> <i>uddhṛtāsi namastubhyaṃ pāpmānaṃ mē praṇāśaya 27 </i>	597
<i>nirvartitātmanīyamō dēvamarcēt samāhitaḥ </i> <i>arcāyāṃ sthaṇḍilē sūryē jalē vahnau gurāvapi 28 </i>	598
<i>namastubhyaṃ bhagavatē puruṣāya mahīyasē </i> <i>sarvabhūtanivāsāya vāsudēvāya sākṣiṇē 29 </i>	599
<i>namō'vyaktāya sūkṣmāya pradhānapuruṣāya ca </i> <i>caturviṃśadguṇajñāya guṇasaṅkhyānahētavē 30 </i>	600
<i>namō dviśīrṣṇē tripadē catuḥśṛṅgāya tantavē </i> <i>saptahastāya yajñāya trayīvidyātmanē namaḥ 31 </i>	601
<i>namaḥ śivāya rudrāya namaḥ śaktidharāya ca </i> <i>sarvavidyādhīpatayē bhūtānāṃ patayē namaḥ 32 </i>	602
<i>namō hiraṇyagarbhāya prāṇāya jagadātmanē </i> <i>yōgaiśvaryaśarīrāya namastē yōgahētavē 33 </i>	603
<i>namasta ādidēvāya sākṣibhūtāya tē namaḥ </i> <i>nārāyaṇāya ṛṣayē narāya harayē namaḥ 34 </i>	604
<i>namō marakataśyāma vapuṣē'dhigataśriyē </i> <i>kēśavāya namastubhyaṃ namastē pītavāsasē 35 </i>	605
<i>tvam sarvavaradaḥ puṃsāṃ varēṇya varadarṣabha </i> <i>atastē śrēyasē dhīrāḥ pādarēṇumupāsātē 36 </i>	606

<i>anvavartanta yaṃ dēvāḥ śrīśca tatpādapadmayōḥ </i> <i>sprḥayanta ivāmōdaṃ bhagavānmē prasīdatām 37 </i>	607
<i>ētairmantrairhr̥ṣīkēśamāvāhanapuraskṛtam </i> <i>arcayēcchraddhayā yuktaḥ pādyōpasparśanādibhiḥ 38 </i>	608
<i>arcitvā gandhamālyādyaiḥ payasā snapayēd vibhum </i> <i>vastrōpavītābharaṇapādyōpasparśanaistataḥ </i> <i>gandhadhūpādibhiścārcēd dvādaśākṣaravidyayā 39 </i>	609
<i>śṛtaṃ payasi naivēdyam śālyannaṃ vibhavē sati </i> <i>sasarpīḥ saguḍam dattvā juhuyānmūlavidyayā 40 </i>	610
<i>nivēditaṃ tad bhaktāya dadyād bhuñjīta vā svayam </i> <i>dattvā”camanamarcitvā tāmbūlam ca nivēdayēt 41 </i>	611
<i>japēdaṣṭōttaraśataṃ stuvīta stutibhiḥ prabhum </i> <i>kṛtvā pradakṣiṇam bhūmau praṇamēd daṇḍavanmudā 42 </i>	612
<i>kṛtvā śīrasi tacchēṣāṃ dēvamudvāsayēt tataḥ </i> <i>dvyavarānbhōjayēd viprānpāyasēna yathōcitam 43 </i>	613
<i>bhuñjīta tairanujñātaḥ śēṣam sēṣtaḥ sabhājītaiḥ </i> <i>brahmacāryatha tadrātryāṃ śvōbhūtē prathamē’hani 44 </i>	614
<i>snātaḥ śuciryathōktēna vidhinā susamāhitaḥ </i> <i>payasā snāpayitvārcēd yāvadvratasamāpanam 45 </i>	615
<i>payōbhakṣō vratamidaṃ carēd viṣṇvarcanādr̥taḥ </i> <i>pūrvavajjuhuyādagniṃ brāhmaṇāṃścāpi bhōjayēt 46 </i>	616

<i>ēvaṃ tvaharahaḥ kuryād dvādaśāhaṃ payōvrataḥ </i> <i>harērārādhanam hōmamarhaṇam dvijatarpaṇam 47 </i>	617
<i>pratipaddinamārabhya yāvacchuklatrayōdaśī </i> <i>brahmacaryamadhaḥsvapnam snānam triṣavaṇam carēt 48 </i>	618
<i>varjayēdasadālāpaṃ bhōgānuccāvacāṃstathā </i> <i>ahiṃsraḥ sarvabhūtānāṃ vāsudēvaparāyaṇaḥ 49 </i>	619
<i>trayōdaśyāmathō viṣṇōḥ snapanam pañcakairvibhōḥ </i> <i>kārayēcchāstradrṣṭēna vidhinā vidhikōvidaiḥ 50 </i>	620
<i>pūjāṃ ca mahatīm kuryād vittaśāṭhyavivarjitāḥ </i> <i>caruṃ nirūpya payasi śipiviṣṭāya viṣṇavē 51 </i>	621
<i>śrtēna tēna puruṣaṃ yajēta susamāhitaḥ </i> <i>naivēdyaṃ cātiḡṇavad dadyātpuruṣatuṣṭidam 52 </i>	622
<i>ācāryaṃ jñānasampannaṃ vastrābharaṇadhēnubhiḥ </i> <i>tōṣayēdr̥tvijaścaiva tadviddhyārādhanam harēḥ 53 </i>	623
<i>bhōjayēt tān ḡṇavatā sadannēna śucismitē </i> <i>anyāṃśca brāhmaṇāñchaktyā yē ca tatra samāgatāḥ 54 </i>	624
<i>dakṣiṇāṃ guravē dadyādr̥tvigbhyaśca yathār̥hataḥ </i> <i>annādyēnāśvapākāṃśca prīṇayētsamupāgatān 55 </i>	625
<i>bhuktavatsu ca sarvēṣu dīnāndhakṛpaṇēṣu ca </i> <i>viṣṇōstatprīṇanam vidvānbhuñjīta saha bandhubhiḥ 56 </i>	626
<i>nṛtyavāditragītaiśca stutibhiḥ svastivācakaiḥ </i> <i>kārayēttatkathābhiśca pūjāṃ bhagavatō'nvahaṃ 57 </i>	627

ētatpayōvrataṃ nāma puruṣārādhanam param |
pitāmahēnābhihitaṃ mayā tē samudāhṛtam || 58 || 628

tvam cānēna mahābhāgē samyakcīrṇēna kēśavam |
ātmanā śuddhabhāvēna niyatātmā bhajāvyayam || 59 || 629

ayaṃ vai sarvayajñākhyāḥ sarvavratamiti smṛtam |
tapaḥsāramidaṃ bhadre dānam cēśvaratarpaṇam || 60 || 630

ta ēva niyamāḥ sākṣātta ēva ca yamōttamāḥ |
tapō dānam vrataṃ yajñō yēna tuṣyatyadhōkṣajaḥ || 61 || 631

tasmādētadvrataṃ bhadre prayatā śraddhayā cara |
bhagavānparituṣṭastē varānāśu vidhāsyati || 62 || 632

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
aṣṭamaskandhē aditipayōvratakathanam nāma ṣoḍaśo'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē saptadaśō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

ityuktā sādītī rājansvabhartrā kaśyapēna vai |
anvatiṣṭhad vratamidaṃ dvādaśāhamatandritā || 1 || 633

cintayantyēkayā buddhyā mahāpuruṣamīśvaram |
pragrhyēndriyaduṣṭāśvānmanasā buddhisārathiḥ || 2 || 634

manaścaikāgrayā buddhyā bhagavatyakhilātmani |
vāsudēvē samādhāya cacāra ha payōvratam || 3 || 635

tasyāḥ prādurabhūttāta bhagavānādipūruṣaḥ |
pītavāsāścaturbāhuḥ śaṅkhacakraḡadādharaḥ || 4 || 636

taṃ nētragōcaram vīkṣya sahasōtthāya sādaram |
nanāma bhuvi kāyēna daṇḍavat prītivihvalā || 5 || 637

sōtthāya baddhāñjalirīḍitum sthitā
nōtsēha ānandajalākulēkṣaṇā |
babhūva tūṣṇīm pulakākulākṛti -
staddarśanātyutsavagātravēpathuḥ || 6 || 638

prītyā śanaīrgadgadayā girā harim
 tuṣṭāva sā dēvyaditiḥ kurūdvaha |
 udvīkṣatī sā pibatīva cakṣuṣā
 ramāpatiṃ yajñapatiṃ jagatpatim || 7 ||

639

aditiruvāca
 yajñēśa yajñapuruṣācyuta tīrthapāda
 tīrthaśravaḥ śravaṇamaṅgalanāmadhēya |
 āpannalōkavr̥jinōpaśamōdayādyā
 śaṃ naḥ kṛdhīśa bhagavannasi dīnanāthaḥ || 8 ||

640

viśvāya viśvabhavanasthitisaṃyamāya
 svairam gr̥hītapuruśaktiguṇāya bhūmnē |
 svasthāya śaśvadupabr̥mhitapūrṇabōdha -
 vyāpāditātmatamasē harayē namastē || 9 ||

641

āyuh param vapurabhīṣṭamatulyalakṣmī -
 rdyōrbhūrasāḥ sakalayōgaguṇāstrivargaḥ |
 jñānam ca kēvalamananta bhavanti tuṣṭāt
 tvattō nṛṇām kimu sapatnajayādirāśīḥ || 10 ||

642

śrīśuka uvāca
 adityaivam stutō rājanbhagavānpuṣkarēkṣaṇaḥ |
 kṣētrajñāḥ sarvabhūtānāmiti hōvāca bhārata || 11 ||

643

śrībhagavānuvāca
 dēvamātarbhavatyā mē vijñātaṃ cirakāṅkṣitam |
 yat sapatnairhr̥taśrīṇām cyāvitānām svadhāmataḥ || 12 ||

644

- tānvinirjitya samarē durmadānasurarṣabhān |
 pratilabdhajayaśrībhiḥ putrairicchasyupāsītum || 13 || 645
- indrajyēṣṭhaiḥ svatanayairhatānām yudhi vidviṣām |
 striyō rudantīrāsādyā draṣṭumicchasi duḥkhitāḥ || 14 || 646
- ātmajānsusamṛddhāmstvam pratyāhṛtayaśaḥśriyaḥ |
 nākapṛṣṭhamadhiṣṭhāya krīḍatō draṣṭumicchasi || 15 || 647
- prāyō'dhunā tē'surayūthanāthā
 apāraṇīyā iti dēvi mē matiḥ |
 yattē'nukūlēśvaravipraguptā
 na vikramastatra sukhaṁ dadāti || 16 || 648
- athāpyupāyō mama dēvi cintyaḥ
 santōṣitasya vratacaryayā tē |
 mamārcanaṁ nārhati gantumanyathā
 śraddhānurūpaṁ phalahētukatvāt || 17 || 649
- tvayārcitaścāhamapatyaguptayē
 payōvratēnānugūṇaṁ samīḍitaḥ |
 svāṁśēna putratvamupētya tē sutān
 gōptāsmi mārīcatapasyadhiṣṭhitaḥ || 18 || 650
- upadhāva patiṁ bhadre prajāpatimakalmaṣam |
 mām ca bhāvayatī patyāvēvaṁrūpamavasthitam || 19 || 651
- naitat parasmā ākhyēyaṁ pṛṣṭayāpi kathañcana |
 sarvaṁ sampadyatē dēvi dēvaguhyam susaṁvṛtam || 20 || 652

śrīśuka uvāca

ētāvaduktvā bhagavāṃstatraivāntaradhīyata |

aditirdurlabhaṃ labdhvā harērjanmātmani prabhōḥ || 21 || 653

upādhāvat patiṃ bhaktyā parayā kṛtakṛtyavat |

sa vai samādhiyōgēna kaśyapastadabudhyata || 22 || 654

praviṣṭamātmani harēraṃśaṃ hyavitathēkṣaṇaḥ |

sō'dityāṃ vīryamādhatta tapasā cirasambhṛtam |

samāhitamanā rājandāruṇyagniṃ yathānilaḥ || 23 || 655

aditērdhiṣṭhitam garbham

bhagavantam sanātanam |

hiraṇyagarbhō vijñāya

samīdē guhyanāmabhiḥ || 24 || 656

brahmōvāca

jayōrugāya bhagavannurukrama namō'stu tē |

namō brahmaṇyadēvāya triguṇāya namō namaḥ || 25 || 657

namastē prśnigarbhāya vēdagarbhāya vēdhasē |

trinābhāya tripṛṣṭhāya śipiviṣṭāya viṣṇavē || 26 || 658

tvamādirantō bhuvanasya madhya -

manantaśaktiṃ puruṣaṃ yamāhuḥ |

kālō bhavānākṣipatīśa viśvaṃ

srōtō yathāntaḥpatitam gabhīram || 27 || 659

tvam vai prajānāṃ sthirajaṅgamānāṃ

prajāpatīnāmasi sambhaviṣṇuḥ |

divaukasāṃ dēva divaścyutānāṃ

parāyaṇaṃ nauriva majjatō'psu || 28 ||

660

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
aṣṭamaskandhē vāmanaprādurbhāvē saptadaśō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē aṣṭādaśō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

itthaṃ viriñcastutakarmavīryaḥ
prādurbabhūvāmṛtabhūradityām |
caturbhujāḥ śaṅkhagadābjacakrah
piśaṅgavāsā nalināyatēkṣaṇaḥ ॥ 1 ॥

661

śyāmāvadātō jhaṣarājakuṇḍala -
tviṣōllasacchrīvadanāmbujāḥ pumān |
śrīvatsavakṣā valayāṅgadōllasa -
tkirīṭakāñcīguṇacārunūpuraḥ ॥ 2 ॥

662

madhuvratavṛtaviḡhuṣṭayā svayā
virājitaḥ śrīvanamālayā hariḥ |
prajāpatērvēśmatamaḥ svarōciṣā
vināśayan kaṇṭhaniviṣṭakaustubhaḥ ॥ 3 ॥

663

diśaḥ prasēduḥ salilāśayāstadā
prajāḥ prahrṣṭā ṛtavō guṇānvitāḥ |
dyaurentarikṣaṃ kṣitiragnijihvā
gāvō dvijāḥ sañjahṛṣurnagāśca ॥ 4 ॥

664

śrōṇāyāṃ śravaṇadvādaśyāṃ muhūrtē'bhijiti prabhuḥ |
sarvē nakṣatratārādyāścakrustajjanma dakṣiṇam || 5 || 665

dvādaśyāṃ savitātiṣṭhanmadhyandinagatō nṛpa |
vijayā nāma sā prōktā yasyāṃ janma vidurharēḥ || 6 || 666

śaṅkhadundubhayō nēdurmṛdaṅgapaṇavānakāḥ |
citravāditratūryāṇāṃ nirghōṣastumulō'bhavat || 7 || 667

prītāścāpsarasō'nṛtyangandharvaprararā jaguḥ |
tuṣṭuvurmunayō dēvā manavaḥ pitarō'gnayaḥ || 8 || 668

siddhavidyādharagaṇāḥ sakimpuruṣakinnarāḥ |
cāraṇā yakṣarakṣāṃsi suparṇā bhujagōttamāḥ || 9 || 669

gāyantō'tipraśaṃsantō nṛtyantō vibudhānugāḥ |
adityā āśramapadaṃ kusumaiḥ samavākiran || 10 || 670

drṣṭvāditistaṃ nijagarbhasambhavaṃ
param pumāṃsaṃ mudamāpa vismitā |
grhītadēhaṃ nijayōgamāyayā
prajāpatiścāha jayēti vismitaḥ || 11 || 671

yat tad vapurbhāti vibhūṣaṇāyudhai -
ravyaktacid vyaktamadhārayaddhariḥ |
babhūva tēnaiva sa vāmanō vaṭuḥ
sampaśyatōrdivyagatiryathā naṭaḥ || 12 || 672

taṃ vaṭuṃ vāmanaṃ drṣṭvā mōdamānā maharṣayaḥ |
karmāṇi kārāyāmāsuḥ puraskṛtya prajāpatim || 13 || 673

tasyōpanīyamānasya sāvitrīm savitābravīt |

br̥haspatirbrahmasūtram mēkhalām kaśyapō'dadāt || 14 ||

674

dadau kṛṣṇājinam bhūmirdaṇḍam sōmō vanaspatiḥ |

kaupīnācchādanam mātā dyauśchatram jagataḥ patēḥ || 15 ||

675

kamaṇḍalum vēdagarbhaḥ kuśānsaptarṣayō daduḥ |

akṣamālām mahārāja sarasvatyavyayātmanaḥ || 16 ||

676

tasmā ityupanītāya yakṣarāṭ pātrikāmadāt |

bhikṣām bhagavatī sākṣādumādādambikā satī || 17 ||

677

sa brahmavarcasēnaivam sabhām sambhāvitō vaṭuḥ |

brahmarṣigaṇasañjuṣṭāmatyarōcata mārīṣaḥ || 18 ||

678

samiddhamāhitam vahniṃ kṛtvā parisamūhanam |

paristīrya samabhyarcya samidbhirajuhōd dvijaḥ || 19 ||

679

śrutvāśvamēdhairyajamānamūrjitaṃ

balim bhṛgūṇāmupakalpitaistataḥ |

jagāma tatrākhilasārasambhṛtō

bhārēṇa gām sannamayanpadē padē || 20 ||

680

taṃ narmadāyāstaṭa uttarē balē -

rya ṛtvijastē bhṛgukacchasaṃjñakē |

pravartayantō bhṛgavaḥ kratūttamaṃ

vyacakṣatārāduditaṃ yathā ravim || 21 ||

681

ta ṛtvijō yajamānaḥ sadasyā

hatatviṣō vāmanatējasā nṛpa |

sūryaḥ kilāyātyuta vā vibhāvasuḥ

sanatkumārō'tha didṛkṣayā kratōḥ || 22 ||

682

itthaṃ saśiṣyēṣu bhṛguṣvanēkadhā

vitarkyamāṇō bhagavānsa vāmanaḥ |

chatraṃ sadanḍaṃ sajalam kamaṇḍalum

vivēśa bibhraddhayamēdhavāṭam || 23 ||

683

mauñjyā mēkhalayā vītamupavītājinōttaram |

jaṭilaṃ vāmanaṃ vipraṃ māyāmāṇavakaṃ harim || 24 ||

684

praviṣṭaṃ vīkṣya bhṛgavaḥ saśiṣyāstē sahāgnibhiḥ |

pratyagrḥṇansamutthāya saṅkṣiptāstasya tējasā || 25 ||

685

yajamānaḥ pramuditō darśanīyaṃ manōramam |

rūpānurūpāvayavaṃ tasmā āsanamāharat || 26 ||

686

svāgatēnābhinandyātha pādaḥ bhagavatō baliḥ |

avanijyārcayāmāsa muktasaṅgamanōramam || 27 ||

687

tatpādaśaucam janakalmaṣāpahaṃ

sa dharmavinmūrdhnyadadhāt sumaṅgalam |

yad dēvadēvō giriśaścandramauli -

rdadhāra mūrdhnā parayā ca bhaktyā || 28 ||

688

baliruvāca

svāgataṃ tē namastubhyaṃ brahmankiṃ karavāma tē |

brahmarṣiṇāṃ tapaḥ sākṣānmanyē tvā'rya vapurdharam || 29 ||

689

adya naḥ pitarastrptā adya naḥ pāvitaṃ kulam |

adya sviṣṭaḥ kraturayaṃ yad bhavānāgatō grḥān || 30 ||

690

*adyāgnayō mē suhutā yathāvidhi
 dvijātmaja tvaccaraṇāvanējanaiḥ |
 hatāmhasō vārbhīriyaṃ ca bhūrahō
 tathā punītā tanubhiḥ padaistava || 31 ||*

691

*yad yad vaṭō vāñchasi tatpratīccha mē
 tvāmarthinam viprasutānutarkayē |
 gāṃ kāñcanaṃ guṇavad dhāma mṛṣṭam
 tathānnapēyamuta vā vipra kanyām |
 grāmān samṛddhāṃsturagān gajān vā
 rathāṃstathārhattama sampratīccha || 32 ||*

692

*|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
 aṣṭamaskandhē vāmanaprādurbhāvē balivāmanasaṃvādē
 aṣṭādaśō'dhyāyaḥ ||*

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē ēkōnaviṃśō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

iti vairōcanērvākyam dharmayuktaṃ sasūnṛtam |
niśamya bhagavānprītaḥ pratinandyēdamabravīt || 1 ||

693

śrībhagavānuvāca

vacastava ita jjanadēva sūnṛtam
kulōcitaṃ dharmayutaṃ yaśaskaram |
yasya pramāṇam bhṛgavaḥ sāmparāyē
pitāmahaḥ kulavṛddhaḥ praśāntaḥ || 2 ||

694

na hyētasmin kulē kaścinniḥsattvaḥ kṛpaṇaḥ pumān |
pratyākhyātā pratiśrutya yō vādātā dvijātayē || 3 ||

695

na santi tīrthē yudhi cārthinārthitāḥ
parāṇmukhā yē tvamanasvinō nṛpāḥ |
yuṣmatkulē yadyaśasāmalēna
prahlāda udbhāti yathōḍupaḥ khē || 4 ||

696

yatō jātō hiraṇyākṣaścarannēka imāṃ mahīm |
prativīraṃ digvijayē nāvindata gadāyudhaḥ || 5 ||

697

yaṃ vinirjitya kṛcchrēṇa viṣṇuḥ kṣmōddhāra āgatam nātmānaṃ jayinaṃ mēnē tadvīryaṃ bhūryanusmaran 6	698
niśamya tadvadhaṃ bhrātā hiraṇyakaśipuḥ purā hantuṃ bhrātrhaṇaṃ kruddhō jagāma nilayaṃ harēḥ 7	699
tamāyāntaṃ samālōkya śūlapāṇiṃ kṛtāntavat cintayāmāsa kālajñō viṣṇurmāyāvināṃ varaḥ 8	700
yatō yatō'haṃ tatrāsau mṛtyuḥ prāṇabhṛtāmiva atō'hamasya hṛdayaṃ pravēkṣyāmi parāgdrśaḥ 9	701
ēvaṃ sa niścitya ripōḥ śarīra - mādhāvatō nirviviśē'surēndra śvāsānilāntarhitasūkṣmadēha - statprāṇarandhrēṇa vivignacētāḥ 10	702
sa tannikētaṃ parimṛśya śūnya - mapaśyamānaḥ kupitō nanāda kṣmāṃ dyāṃ diśaḥ khaṃ vivarānsamudrān viṣṇuṃ vicinvan na dadarśa vīraḥ 11	703
apaśyanniti hōvāca mayānviṣṭamidaṃ jagat bhrātrhā mē gatō nūnaṃ yatō nāvartatē pumān 12	704
vairānubandha ētāvānāmṛtyōriha dēhinām ajñānaprabhavō manyurahammānōpabṛṃhitaḥ 13	705
pitā prahlādaputrastē tadvidvāndvijavatsalaḥ svamāyurdvijaliṅgēbhyō dēvēbhyō'dāt sa yācitaḥ 14	706

<i>bhavānācaritāndharmānāsthitō gṛhamēdhibhiḥ </i>	
<i>brāhmaṇaiḥ pūrvajaiḥ sūrainanyaiścōddāmakīrtibhiḥ 15 </i>	707
<i>tasmāt tvattō mahīmīṣad vṛṇē'haṃ varadarṣabhāt </i>	
<i>padāni trīṇi daityēndra sammitāni padā mama 16 </i>	708
<i>nānyat tē kāmāyē rājanvadānyājjagadīśvarāt </i>	
<i>naināḥ prāpnōti vai vidvānyāvadarthapratigrahaḥ 17 </i>	709
<i>baliruvāca</i>	
<i>ahō brāhmaṇadāyāda vācastē vṛddhasammatāḥ </i>	
<i>tvam bālō bālīsamatiḥ svārthaṃ pratyabudhō yathā 18 </i>	710
<i>māṃ vacōbhiḥ samārādhyā lōkānāmēkamīśvaram </i>	
<i>padatrayaṃ vṛṇītē yō'buddhimān dvīpadāśuṣam 19 </i>	711
<i>na pumān māmupavrajya bhūyō yācitumarhati </i>	
<i>tasmād vṛttikarīm bhūmiṃ vaṭō kāmāṃ pratīccha mē 20 </i>	712
<i>śrībhagavānuvāca</i>	
<i>yāvantō viṣayāḥ prēṣṭhāstrilōkyāmajitēndriyam </i>	
<i>na śaknuvanti tē sarvē pratipūrayituṃ nṛpa 21 </i>	713
<i>tribhiḥ kramairasantuṣṭō dvīpēnāpi na pūryatē </i>	
<i>navavarṣasamētēna saptadvīpavarēcchayā 22 </i>	714
<i>saptadvīpādhipatayō nṛpā vainyagayādayaḥ </i>	
<i>arthaiḥ kāmairgatā nāntaṃ tṛṣṇāyā iti naḥ śrutam 23 </i>	715
<i>yadṛcchayōpapannēna santuṣṭō vartatē sukham </i>	
<i>nāsantuṣṭastribhīrlōkairajitātmōpasāditaiḥ 24 </i>	716

<i>pum̐sō'yaṃ saṃsṛtērhēturasantōṣō'rthakāmayōḥ </i> <i>yadṛcchayōpapannēna santōṣō muktayē smṛtaḥ 25 </i>	717
<i>yadṛcchālābhatuṣṭasya tējō viprasya vardhatē </i> <i>tat praśāmyatyasantōṣādambhasēvāśuśukṣaṇiḥ 26 </i>	718
<i>tasmāt trīṇi padānyēva vṛṇē tvad varadarṣabhāt </i> <i>ētāvataiva siddhō'haṃ vittam yāvatprayōjanam 27 </i>	719
<i>śrīśuka uvāca</i> <i>ityuktaḥ sa hasannāha vāñchātaḥ pratigrhyatām </i> <i>vāmanāya mahīm dātum jagrāha jalabhājanam 28 </i>	720
<i>viṣṇavē kṣmām pradāsyantamuśanā asurēśvaram </i> <i>jānaṃścikīrṣitam viṣṇōḥ śiṣyam prāha vidām varah 29 </i>	721
<i>śukra uvāca</i> <i>ēṣa vairōcanē sāksād bhagavānviṣṇuravyayaḥ </i> <i>kaśyapādaditērajātō dēvānām kāryasādhakaḥ 30 </i>	722
<i>pratiśrutam tvayaitasmai yadanarthamajānatā </i> <i>na sādhu manyē daityānām mahānupagatō'nayaḥ 31 </i>	723
<i>ēṣa tē sthānamaiśvaryaṃ śriyaṃ tējō yaśaḥ śrutam </i> <i>dāsyatyācchidya śakrāya māyāmāṇavakō hariḥ 32 </i>	724
<i>tribhiḥ kramairimān lōkānviśvakāyaḥ kramiṣyati </i> <i>sarvasvam viṣṇavē dattvā mūḍha vartiṣyasē katham 33 </i>	725
<i>kramatō gām padaikēna dvitīyēna divam vibhōḥ </i> <i>kham ca kāyēna mahatā tārtīyasya kutō gatiḥ 34 </i>	726

niṣṭhāṃ tē narakē manyē hyapradātuḥ pratiśrutam |
pratiśrutasya yō'nīsaḥ pratipādayitum bhavān || 35 || 727

na taddānaṃ praśaṃsanti yēna vṛttirvipadyatē |
dānaṃ yajñastapaḥ karma lōkē vṛttimatō yataḥ || 36 || 728

dharmāya yaśasē'rthāya kāmāya svajanāya ca |
pañcadhā vibhajanvittamihāmutra ca mōdatē || 37 || 729

atrāpi bahvrcairgītaṃ śṛṇu mē'surasattama |
satyamōmiti yat prōktaṃ yannētyāhānṛtaṃ hi tat || 38 || 730

satyaṃ puṣpaphalaṃ vidyādātmavṛkṣasya gīyatē |
vṛkṣē'jīvati tanna syādanṛtaṃ mūlamātmanaḥ || 39 || 731

tad yathā vṛkṣa unmūlaḥ śuṣyatyudvartatē'cirāt |
ēvaṃ naṣṭānṛtaḥ sadya ātmā śuṣyēna saṃśayaḥ || 40 || 732

parāg riktamapūrṇaṃ vā akṣaraṃ yat tadōmiti |
yat kiñcidōmiti brūyāt tēna ricyēta vai pumān |
bhikṣavē sarvamōṅkurvannālaṃ kāmēna cātmanē || 41 || 733

athaitat pūrṇamabhyātmaṃ yacca nētyanṛtaṃ vacaḥ |
sarvaṃ nētyanṛtaṃ brūyāt sa duṣkīrtiḥ śvasanmṛtaḥ || 42 || 734

strīṣu narmavivāhē ca vṛttyarthē prāṇasaṅkaṭē |
gōbrāhmaṇārthē hiṃsāyāṃ nānṛtaṃ syājjugupsitam || 43 || 735

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
aṣṭamaskandhē vāmanaprādurbhāvē ēkōnavimśō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē viṃśō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

balirēvaṃ gṛhapatiḥ kulācāryēṇa bhāṣitaḥ |

tūṣṇīm bhūtvā kṣaṇaṃ rājannuvācāvahitō gurum || 1 ||

736

baliruvāca

satyaṃ bhagavatā prōktaṃ dharmō'yaṃ gṛhamēdhinām |

arthaṃ kāmāṃ yaśō vṛttiṃ yō na bādhēta karhicit || 2 ||

737

sa cāhaṃ vittalōbhēna pratyācakṣē kathaṃ dvijam |

pratiśrutya dadāmīti prāhlādiḥ kitavō yathā || 3 ||

738

na hyasatyāt parō'dharma iti hōvāca bhūriyam |

sarvaṃ sōḍhumalaṃ manyē ṛtē'līkaparaṃ naram || 4 ||

739

nāhaṃ bibhēmi nirayānnādhanyādasukhārṇavāt |

na sthānacyavanānmṛtyōryathā viprapralambhanāt || 5 ||

740

yad yaddhāsyati lōkē'sminsamparētaṃ dhanādikam |

tasya tyāgē nimittaṃ kiṃ viprastuṣyēna tēna cēt || 6 ||

741

śrēyaḥ kurvanti bhūtānāṃ sādhavō dustyajāsubhiḥ |

dadhyaṅśibiprabhṛtayaḥ kō vikalpō dharādiṣu || 7 ||

742

yairiyaṃ bubhujē brahmandaityēndrairanivartibhiḥ |
tēṣāṃ kālō'grasīllōkāṇṇa yaśō'dhigataṃ bhuvi || 8 || 743

sulabhā yudhi viprarṣē hyanivṛttāstanutyajaḥ |
na tathā tīrtha āyātē śraddhayā yē dhanatyajaḥ || 9 || 744

manasvinaḥ kāruṇikasya śōbhanam
yadarthikāmōpanayēna durgatiḥ |
kutaḥ punarbrahmavidāṃ bhavādrśāṃ
tatō vaṭōrasya dadāmi vāñchitam || 10 || 745

yajanti yajñakratubhiryamādr̥tā
bhavanta āmnāyavidhānakōvidāḥ |
sa ēva viṣṇurvaradō'stu vā parō
dāsyāmyamuṣmai kṣitimīpsitāṃ munē || 11 || 746

yadyapyasāvadharmēṇa māṃ badhnīyādanāgasam |
tathāpyēnaṃ na hiṃsiṣyē bhītaṃ brahmatanuṃ ripum || 12 || 747

ēṣa vā uttamaślōkō na jihāsatī yad yaśaḥ |
hatvā maināṃ harēd yuddhē śayīta nihatō mayā || 13 || 748

śrīśuka uvāca
ēvamaśraddhitam śiṣyamanādēśakaram guruḥ |
śasāpa daivaprahitaḥ satyasandham manasvinam || 14 || 749

dr̥dham paṇḍitamānyajñāḥ stabdhō'syasmadupēkṣayā |
macchāsanātigō yastvamacirād bhraśyasē śriyaḥ || 15 || 750

ēvaṃ śaptaḥ svaguruṇā satyāṇṇa calitō mahān |
vāmanāya dadāvēnāmarcitvōdakapūrvakam || 16 || 751

vindhyāvalistadā”gatya patnī jālakamālinī |
 āninyē kalaśaṃ haimamavanējanyapāṃ bhṛtam || 17 || 752

yajamānaḥ svayaṃ tasya śrīmatpādayugaṃ mudā |
 avanijyāvahanmūrdhni tadapō viśvapāvanīḥ || 18 || 753

tadā’surēndraṃ divi dēvatāgaṇā
 gandharvavidyādharasiddhacāraṇāḥ |
 tatkarma sarvē’pi gṛṇanta ārjavam
 prasūnavarṣairvavṛṣurmudānvitāḥ || 19 || 754

nēdurmuhurdundubhayaḥ sahasraśō
 gandharvakimpūruṣakinnarā jaguḥ |
 manasvinānēna kṛtaṃ suduṣkaraṃ
 vidvānadād yad ripavē jagattrayam || 20 || 755

tad vāmanaṃ rūpamavardhatādbhutaṃ
 harēranantasya guṇatrayātmakam |
 bhūḥ khaṃ diśō dyaurvivarāḥ payōdhaya -
 stiryānṛdēvā ṛṣayō yadāsata || 21 || 756

kāyē balistasya mahāvibhūtēḥ
 sahartvigācāryasadasya ētat |
 dadarśa viśvaṃ triguṇaṃ guṇātmakē
 bhūtēndriyārthāśayajīvayuktam || 22 || 757

rasāmacaṣṭāṅghritalē’ta pādayō -
 rmahīṃ mahīdhrānpuruṣasya jaṅghayōḥ |
 patattriṇō jānuni viśvamūrtē -
 rūrvōrgaṇaṃ mārutamindrasēnaḥ || 23 || 758

sandhyāṃ vibhōrvāsasi guhya aikṣat
 prajāpatīñjaghanē ātmamukhyān |
 nābhyāṃ nabhaḥ kukṣiṣu saptasindhū -
 nurukramasyōrasi carakṣamālām || 24 || 759

hr̥dyaṅga dharmam stanayōrmurārē -
 r̥ṛtaṃ ca satyaṃ ca manasyathēndum |
 śriyaṃ ca vakṣasyaravindahastām
 kaṇṭhē ca sāmāni samastarēphān || 25 || 760

indrapradhānānamarānbhujēṣu
 tatkarṇayōḥ kakubhō dyauśca mūrdhni |
 kēśēṣu mēghāñchvasanaṃ nāsikāyā -
 makṣṇōśca sūryaṃ vadanē ca vahnim || 26 || 761

vāṇyāṃ ca chandāṃsi rasē jalēśaṃ
 bhruvōrniṣēdhaṃ ca vidhiṃ ca pakṣmasu |
 ahaśca rātriṃ ca parasya puṃsō
 manyuṃ lalāṭē'dhara ēva lōbham || 27 || 762

sparśē ca kāmam nṛpa rētasō'mbhaḥ
 pr̥ṣṭhē tvadharmaṃ kramaṇēṣu yajñam |
 chāyāsu mṛtyuṃ hasitē ca māyām
 tanūruhēṣvōṣadhijātayaśca || 28 || 763

nadīśca nāḍiṣu śilā nakhēṣu
 buddhāvajaṃ dēvagaṇānṛṣīmśca |
 prāṇēṣu gātrē sthirajaṅgamāni
 sarvāṇi bhūtāni dadarśa vīraḥ || 29 || 764

sarvātmanīdaṃ bhuvanaṃ nirīkṣya

sarvē'surāḥ kaśmālamāpuraṅgaḥ |

sudarśanaṃ cakramasahyatējō

dhanuśca śārṅgaṃ stanayitnughōṣam || 30 ||

765

parjanyaughōṣō jalajaḥ pāñcajanyaḥ

kaumōdakī viṣṇugadā tarasvinī |

vidyādhārō'siḥ śatacandrayukta -

stūṇōttamāvakṣayasāyakau ca || 31 ||

766

sunandamukhyā upatasthurīśaṃ

pārśadamukhyāḥ sahalōkapālāḥ |

sphuratkirīṭāṅgadamīnakunḍala -

śrīvatsaratnōttamamēkhalāmbaraiḥ || 32 ||

767

madhuvratasragvanamālayā vṛtō

rārāja rājanbhagavānurukramaḥ |

kṣitiṃ padaikēna balērvicakramē

nabhaḥ śarīrēṇa diśaśca bāhubhiḥ || 33 ||

768

padaṃ dvitīyaṃ kramatastriviṣṭapaṃ

na vai tṛtīyāya tadīyamaṇvapi |

urukramasyāṅghriruparyuparyathō

maharjanābhyāṃ tapasaḥ paraṃ gataḥ || 34 ||

769

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ

aṣṭamaskandhē viśvarūpadarśanaṃ nāma viṃśatitamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē ēkaviṃśō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

satyaṃ samīkṣyābjabhavō nakhēndubhi -
rhatasvadhāmadyutirāvṛtō'bhyagāt |
marīcimiśrā ṛṣayō bṛhadvratāḥ
sanandanādyā naradēva yōginaḥ || 1 ||

770

vēdōpavēdā niyamānvitā yamā -
starkētiḥāsāṅgapurāṇasaṃhitāḥ |
yē cāparē yōgasamīradīpita -
jñānāgninā randhitakarmakalmaṣāḥ |
vavandirē yatsmaraṇānubhāvataḥ
svāyambhuvaṃ dhāma gatā akarmakam || 2 ||

771

athāṅghrayē prōnnamitāya viṣṇō -
rupāharat padmabhavō'rhaṇōdakam |
samarcya bhaktyābhyagrṇācchuciśravā
yannābhipaṅkēruhasambhavaḥ svayam || 3 ||

772

dhātuḥ kamaṇḍalujalaṃ tadurukramasya
pādāvanējanapavitratayā narēndra |

svardhunyabhūnnabhasi sā patatī nimārṣṭi

lōkatrayaṃ bhagavatō viśadēva kīrtiḥ || 4 ||

773

brahmādayō lōkanāthāḥ svanāthāya samādr̥tāḥ |

sānugā balimājahruḥ saṅkṣiptātmavibhūtayē || 5 ||

774

tōyaiḥ samarhaṇaiḥ sragbhirdivyagandhānulēpanaiḥ |

dhūpaidīpaiḥ surabhibhirlājākṣataphalāṅkuraiḥ || 6 ||

775

stavanairjayaśabdaiśca tadvīryamahimāṅkitaiḥ |

nṛtyavāditragītaiśca śaṅkhadundubhiniḥsvanaiḥ || 7 ||

776

jāmbavānṛkṣarājastu bhērīśabdairmanōjavaḥ |

vijayaṃ dikṣu sarvāsu mahōtsavamaghōṣayat || 8 ||

777

mahīm sarvām hṛtām dṛṣṭvā tripadavyājayācñayā |

ūcuḥ svabharturasurā dīkṣitasyātyamarṣitāḥ || 9 ||

778

na vā ayaṃ brahmabandhurviṣṇurmāyāvināṃ varaḥ |

dvijarūpapratīcchannō dēvakāryaṃ cikīrṣati || 10 ||

779

anēna yācamānēna śatruṇā vaṭurūpiṇā |

sarvasvaṃ nō hṛtaṃ bharturnyastadaṇḍasya barhiṣi || 11 ||

780

satyavratasya satataṃ dīkṣitasya viśēṣataḥ |

nānṛtaṃ bhāṣitum śakyaṃ brahmaṇyasya dayāvataḥ || 12 ||

781

tasmādasya vadhō dharmō bhartuḥ śuśrūṣaṇaṃ ca naḥ |

ityāyudhāni jagṛhurbalēranucarāsuraḥ || 13 ||

782

tē sarvē vāmanaṃ hantum śūlapaṭṭiśapāṇayaḥ |

anicchatō balē rājan prādravañjātamanyavaḥ || 14 ||

783

tānabhidravatō dṛṣṭvā ditijānīkapān nṛpa prahasyānucarā viṣṇōḥ pratyasēdhannudāyudhāḥ 15	784
nandaḥ sunandō'tha jayō vijayaḥ prabalō balaḥ kumudaḥ kumudākṣaśca viṣvaksēnaḥ patattrirāt 16	785
jayantaḥ śrutadēvaśca puṣpadantō'tha sātvataḥ sarvē nāgāyutaprāṇāscamūṃ tē jaghnurāsurīm 17	786
hanyamānān svakān dṛṣṭvā puruṣānucarairbaliḥ vārayāmāsa saṃrabdhān kāvyasāpamanusmaran 18	787
hē vipracittē hē rāhō hē nēmē śrūyatām vacaḥ mā yudhyata nivartadhvaṃ na naḥ kālō'yamarthakṛt 19	788
yaḥ prabhuḥ sarvabhūtānām sukhaduḥkhōpapattayē taṃ nātivartituṃ daityāḥ pauruṣairīśvaraḥ pumān 20	789
yō nō bhavāya prāgāsīdabhavāya divaukasām sa ēva bhagavānadya vartatē tadviparyayam 21	790
balēna sacivairbuddhyā durgairmantrauṣadhādibhiḥ sāmādibhirupāyaisca kālaṃ nātyēti vai janaḥ 22	791
bhavadbhirnirjitā hyētē bahuśō'nucarā harēḥ daivēnarddhaista ēvādya yudhi jitvā nadanti naḥ 23	792
ētān vayaṃ vijēṣyāmō yadi daivaṃ prasīdati tasmāt kālaṃ pratīkṣadhvaṃ yō nō'rthatvāya kalpatē 24	793

śrīśuka uvāca

patyurnigaditaṃ śrutvā daityadānavayūthapāḥ |

rasāṃ nirviviśū rājan viṣṇupārṣadatāḍitāḥ || 25 ||

794

atha tārksyasutō jñātvā virāṭ prabhucikīrṣitam |

babandha vāruṇaiḥ pāśairbaliṃ sautyē'hani kratau || 26 ||

795

hāhākārō mahānāsīd rōdasyōḥ sarvatōdiśam |

grhyamāṇē'surapatau viṣṇunā prabhaviṣṇunā || 27 ||

796

taṃ baddhaṃ vāruṇaiḥ pāśairb -

hagavānāha vāmanaḥ |

naṣṭaśriyaṃ sthiraprajña -

mudārayaśasaṃ nrpa || 28 ||

797

padāni trīṇi dattāni bhūmērmahyaṃ tvayāsura |

dvābhyāṃ krāntā mahī sarvā tṛtīyamupakalpaya || 29 ||

798

yāvat tapatyasau gōbhiryāvadinduh sahōḍubhiḥ |

yāvad varṣati parjanyaśtāvatī bhūriyaṃ tava || 30 ||

799

padaikēna mayā krāntō bhūrlōkaḥ khaṃ diśastanōḥ |

svarlōkastu dvitīyēna paśyataśtē svamātmanā || 31 ||

800

pratiśrutamadātustē nirayē vāsa iṣyatē |

viśa tvam nirayaṃ tasmād guruṇā cānumōditaḥ || 32 ||

801

vṛthā manōrathastasya dūrē svargaḥ patatyadhaḥ |

pratiśrutasyādānēna yō'rthinam vipralambhatē || 33 ||

802

vipralabdhō dadāmīti tvayāhaṃ cādhyamāninā |

tad vyalīkaphalaṃ bhuñkṣva nirayaṃ katicit samāḥ || 34 ||

803

*|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
aṣṭamaskandhē vāmanaprādurbhāvē balinigrahō nāma
ēkaviṃśō'dhyāyaḥ ||*

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē dvāviṃśō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

ēvaṃ viprakṛtō rājan balirbhagavatāsurah |

bhidyamānō'pyabhinnātmā pratyāhāviklavaṃ vacaḥ || 1 ||

804

baliruvāca

yadyuttamaślōka bhavān mamēritaṃ

vacō vyalīkaṃ suravarya manyatē |

karōmyṛtaṃ tanna bhavēt pralambhanaṃ

padaṃ tṛtīyaṃ kuru śīrṣṇi mē nijam || 2 ||

805

bibhēmi nāhaṃ nirayāt padacyutō

na pāśabandhād vyasanād duratyayāt |

naivārthakṛcchrād bhavatō vinigrahā -

dasādhuvādād bhṛśamudvijē yathā || 3 ||

806

puṃsāṃ ślāghyatamaṃ manyē daṇḍamarhattamārpitaṃ |

yaṃ na mātā pitā bhrātā suhṛdaścādiśanti hi || 4 ||

807

tvaṃ nūnamasurāṇāṃ naḥ pārōkṣyaḥ paramō guruḥ |

yō nō'nēkamadāndhānāṃ vibhramśaṃ cakṣurādiśat || 5 ||

808

<i>yasmin vairānubandhēna rūḍhēna vibudhētarāḥ </i> <i>bahavō lēbhirē siddhiṃ yāmu haikāntayōginaḥ 6 </i>	809
<i>tēnāhaṃ nigṛhītō'smi bhavatā bhūrikarmaṇā </i> <i>baddhaśca vāruṇaiḥ pāśairnātivrīḍē na ca vyathē 7 </i>	810
<i>pitāmahō mē bhavadīyasammataḥ</i> <i>prahlāda āviṣkṛtasādhuvādaḥ </i> <i>bhavadvipakṣēṇa vicitravaiśasaṃ</i> <i>samprāpitastvatparamaḥ svapitrā 8 </i>	811
<i>kimātmanānēna jahāti yō'ntataḥ</i> <i>kiṃ rikthahāraiḥ svajanākhyadasyubhiḥ </i> <i>kiṃ jāyayā saṃsṛtiḥētubhūtayā</i> <i>martyasya gēhaiḥ kimihāyusō vyayaḥ 9 </i>	812
<i>itthaṃ sa niścitya pitāmahō mahā -</i> <i>nagādhabōdhō bhavataḥ pādapadmam </i> <i>dhruvaṃ prapēdē hyakutōbhayaṃ janād</i> <i>bhītaḥ svapakṣakṣapaṇasya sattamaḥ 10 </i>	813
<i>athāhamapyātmaripōstavāntikaṃ</i> <i>daivēna nītaḥ prasabhaṃ tyājitaśrīḥ </i> <i>idaṃ kṛtāntāntikavarti jīvitaṃ</i> <i>yayādhruvaṃ stabdhamatirna budhyatē 11 </i>	814
<i>śrīśuka uvāca</i> <i>tasyētthaṃ bhāṣamāṇasya prahlādō bhagavatpriyaḥ </i> <i>ājagāma kuruśrēṣṭha rākāpatirivōtthitaḥ 12 </i>	815

tamindrasēnaḥ svapitāmahaṃ śriyā
 virājamānaṃ nalināyatēkṣaṇam |
 prāṃśuṃ piśaṅgāmbaramaṇjanatviṣaṃ
 pralambabāhuṃ subhagaṃ samaikṣata || 13 || 816

tasmai balirvāruṇapāśayantritah
 samarhaṇaṃ nōpajahāra pūrvavat |
 nanāma mūrdhnāśruvilōlalōcanaḥ
 savrīdanīcīnamukhō babhūva ha || 14 || 817

sa tatra hāsīnamudīkṣya satpatiṃ
 sunandanandādyanugairupāsitaṃ |
 upētya bhūmau śirasā mahāmanā
 nanāma mūrdhnā pulakāśruviklavaḥ || 15 || 818

prahlāda uvāca
 tvayaiva dattaṃ padamaindramūrjitaṃ
 hṛtaṃ tadēvādyā tathaiva śōbhanam |
 manyē mahānasya kṛtō hyanugrahō
 vibhramṣītō yacchriya ātmamōhanāt || 16 || 819

yayā hi vidvānapi muhyatē yata -
 stat kō vicaṣṭē gatimātmanō yathā |
 tasmai namastē jagadīśvarāya vai
 nārāyaṇāyākhilalōkasākṣiṇē || 17 || 820

śrīśuka uvāca
 tasyānuśṛṇvatō rājan prahlādasya kṛtāñjalēḥ |
 hiraṇyagarbhō bhagavānuvāca madhusūdanam || 18 || 821

*baddhaṃ vīkṣya patim sādhvī tatpatnī bhayavihvalā |
prāñjaliḥ praṇatōpēndraṃ babhāṣē'vāṇmukhī nṛpa || 19 ||* 822

vindhyāvaliruvāca

*krīḍārthamātmāna idaṃ trijagat kṛtaṃ tē
svāmyaṃ tu tatra kudhiyō'para īśa kuryuḥ |
kartuḥ prabhōstava kimasyata āvahanti
tyaktahriyastvadavarōpitakartṛvādāḥ || 20 ||* 823

brahmōvāca

*bhūtabhāvana bhūtēśa dēvadēva jaganmaya |
muñcainaṃ hṛtasarvasvaṃ nāyamarhati nigrahaṃ || 21 ||* 824

*kṛtsnā tē'nēna dattā bhūrlōkāḥ karmārjitāśca yē |
nivēditaṃ ca sarvasvamātmāviklavayā dhiyā || 22 ||* 825

yatpādayōraśaṭhadhīḥ salilaṃ pradāya

*dūrvāṅkurairapi vidhāya satim saparyām |
apyuttamāṃ gatimasau bhajatē trilōkīm
dāśvānaviklavamanāḥ kathamārtimṛcchēt || 23 ||* 826

śrībhagavānuvāca

*brahman yamanugṛhṇāmi tadviśō vidhunōmyaham |
yanmadaḥ puruṣaḥ stabdhō lōkaṃ māṃ cāvamanyatē || 24 ||* 827

*yadā kadācijjīvātmā saṃsaran nijakarmabhiḥ |
nānāyōniṣvanīśō'yaṃ pauruṣīm gatimāvrajēt || 25 ||* 828

*janmakarmavayōrūpavidyaiśvaryadhanādibhiḥ |
yadyasya na bhavēt stambhastatrāyaṃ madanugrahaḥ || 26 ||* 829

<i>mānastambhanimittānāṃ janmādīnāṃ samantataḥ </i> <i>sarvaśrēyaḥpratīpānāṃ hanta muhyēna matparaḥ 27 </i>	830
<i>ēṣa dānavadaityānāmagraṇīḥ kīrtivardhanaḥ </i> <i>ajaiṣīdajayāṃ māyāṃ sīdannapi na muhyati 28 </i>	831
<i>kṣīṇarikthaścyutaḥ sthānāt</i> <i>kṣiptō baddhaśca śatrubhiḥ </i> <i>jñātibhiśca parityaktō</i> <i>yātanāmanuyāpitaḥ 29 </i>	832
<i>guruṇā bhartsitaḥ śaptō jahau satyaṃ na suvrataḥ </i> <i>chalairuktō mayā dharmō nāyaṃ tyajati satyavāk 30 </i>	833
<i>ēṣa mē prāpitaḥ sthānaṃ duṣprāpamamarairapi </i> <i>sāvarṇērantarasyāyaṃ bhavitēndrō madāśrayaḥ 31 </i>	834
<i>tāvat sutalamadhyāstāṃ viśvakarmavinirmitam </i> <i>yannādhayō vyādhayaśca klamastandrā parābhavaḥ </i> <i>nōpasargā nivasatāṃ sambhavanti mamēkṣayā 32 </i>	835
<i>īndrasēna mahārāja yāhi bhō bhadramastu tē </i> <i>sutalaṃ svargibhiḥ prārthyaṃ jñātibhiḥ parivāritaḥ 33 </i>	836
<i>na tvāmabhibhaviṣyanti lōkēśāḥ kimutāparē </i> <i>tvacchāsanātigān daityāṃścakraṃ mē sūdayiṣyati 34 </i>	837
<i>rakṣiṣyē sarvatō'haṃ tvāṃ sānugaṃ saparicchadam </i> <i>sadā sannihitaṃ vīra tatra māṃ drakṣyatē bhavān 35 </i>	838

tatra dānavadaityānāṃ saṅgāt tē bhāva āsuraḥ |

dr̥ṣṭvā madanubhāvaṃ vai sadyaḥ kuṇṭhō vinaṅkṣyati || 36 ||

839

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
aṣṭamaskandhē vāmanaprādurbhāvē balivāmanasaṃvādō nāma
dvāviṃśō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē trayōviṃśō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

ityuktavantam puruṣam purātanaṃ

mahānubhāvō'khilasādhussammataḥ |

baddhāñjalirbāṣpakalākulēkṣaṇō

bhaktyudgalō gadgadayā girābravīt || 1 ||

840

baliruvāca

ahō praṇāmāya kṛtaḥ samudyamaḥ

prapannabhaktārthavidhau samāhitaḥ |

yallōkapālaistvadanugrahō'marai -

ralabdhapūrvō'pasadē'surē'rpitaḥ || 2 ||

841

śrīśuka uvāca

ityuktvā harimānamya brahmāṇam sabhavam tataḥ |

vivēśa sutalam prītō balirmuktaḥ sahāsuraiḥ || 3 ||

842

ēvamindrāya bhagavān pratyānīya triviṣṭapam |

pūrayitvāditeḥ kāmamaśāsata sakalam jagat || 4 ||

843

labdhaprasādam nirmuktaṃ pautram vaṃśadharam balim |

niśāmya bhaktipravaṇaḥ prahlāda idamabravīt || 5 ||

844

prahlāda uvāca

nēmaṃ viriñcō labhatē prasādaṃ

na śrīrna śarvaḥ kimutāparē tē |

yannō'surāṇāmasi durgapālō

viśvābhivandyairapi vanditāṅghriḥ || 6 ||

845

yatpādapadmamakarandaniṣēvaṇēna

brahmādayaḥ śaraṇadāśnuvatē vibhūtīḥ |

kasmād vayaṃ kusṛtayaḥ khalayōnayastē

dākṣiṇyadrṣṭipadaviṃ bhavataḥ praṇītāḥ || 7 ||

846

citraṃ tavēhitamahō'mitayōgamāyā -

līlāvisrṣṭabhuvanasya viśāradasya |

sarvātmanaḥ samadrśō viṣamaḥ svabhāvō

bhaktapriyō yadasi kalpatarusvabhāvaḥ || 8 ||

847

śrībhagavānuvāca

vatsa prahlāda bhadraṃ tē prayāhi sutalālayam |

mōdamānaḥ svapautrēṇa jñātīnāṃ sukhamāvaha || 9 ||

848

nityaṃ draṣṭāsi mām tatra gadāpāṇimavasthitam |

maddarśanamahāhlādadhvastakarmanibandhanaḥ || 10 ||

849

śrīśuka uvāca

ājñāṃ bhagavatō rājan prahlādō balinā saha |

bāḍhamityamalaprajñō mūrdhnyādhāya kṛtāñjaliḥ || 11 ||

850

parikramyādipurusaṃ sarvāsuracamūpatiḥ |

praṇatastadanuñātāḥ pravivēśa mahābilam || 12 ||

851

athāhōśanasam rājan harirnārāyaṇō'ntikē |

āsīnamṛtvijāṃ madhyē sadasi brahmavādinām || 13 ||

852

brahman santanu śiṣyasya karmacchidraṃ vitanvataḥ |

yat tat karmasu vaiṣamyam brahmadṛṣṭam samam bhavēt || 14 ||

853

śukra uvāca

kutastatkarmavaiṣamyam yasya karmēśvarō bhavān |

yajñēśō yajñapuruṣaḥ sarvabhāvēna pūjitaḥ || 15 ||

854

mantratastantrataśchidraṃ dēśakālārhavastutaḥ |

sarvaṃ karōti niśchidraṃ nāmasaṅkīrtanam tava || 16 ||

855

tathāpi vadatō bhūman kariṣyāmyanuśāsanam |

ētacchrēyaḥ paraṃ puṃsām yat tavājñānupālanam || 17 ||

856

śrīśuka uvāca

abhinandya harērājñāmuśanā bhagavāniti |

yajñacchidraṃ samādhatta balērviprarṣibhiḥ saha || 18 ||

857

ēvaṃ balērmahīm rājan bhikṣitvā vāmanō hariḥ |

dadau bhrātrē mahēndrāya tridivaṃ yat parairhṛtam || 19 ||

858

prajāpatipatirbrahmā dēvarṣipitṛbhūmipaiḥ |

dakṣabhṛgvaṅgirōmukhyaiḥ kumārēṇa bhavēna ca || 20 ||

859

kaśyapasyāditeḥ prītyai sarvabhūtabhavāya ca |

lōkānām lōkapālānāmakarōd vāmanam patim || 21 ||

860

vēdānām sarvadēvānām dharmasya yaśasaḥ śriyaḥ |

maṅgalānām vratānām ca kalpaṃ svargāpavargayōḥ || 22 ||

861

- upēndraṃ kalpayāñcakrē patiṃ sarvavibhūtayē |
tadā sarvāṇi bhūtāni bhṛśaṃ mumudirē nṛpa || 23 || 862
- tatastvindraḥ puraskṛtya dēvayānēna vāmanam |
lōkapālairdivaṃ ninyē brahmaṇā cānumōditaḥ || 24 || 863
- prāpya tribhuvanaṃ cēndra upēndrabhujapālitaḥ |
śriyā paramayā juṣṭō mumudē gatasādhvasaḥ || 25 || 864
- brahmā śarvaḥ kumāraśca bhṛgvādyā munayō nṛpa |
pitarāḥ sarvabhūtāni siddhā vaimānikāśca yē || 26 || 865
- sumahat karma tad viṣṇōrgāyantaḥ paramādbhutam |
dhiṣṇyāni svāni tē jagmuraditiṃ ca śaśaṃsirē || 27 || 866
- sarvamētanmayā'khyātaṃ bhavataḥ kulanandana |
urukramasya caritaṃ śrōtṛṇāmaghamōcanam || 28 || 867
- pāraṃ mahimna uru vikramatō gṛṇānō
yaḥ pārthivāni vimamē sa rajāṃsi martyaḥ |
kiṃ jāyamāna uta jāta upaiti martya
ityāha mantradṛgṛṣiḥ puruṣasya yasya || 29 || 868
- ya idaṃ dēvadēvasya harēradbhutakarmaṇaḥ |
avatārānucaritaṃ śṛṇvan yāti parāṃ gatim || 30 || 869
- kriyamāṇē karmaṇīdaṃ daivē pitryē'tha mānuṣē |
yatra yatrānukīrtyēta tat tēṣāṃ sukṛtaṃ viduḥ || 31 || 870

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
aṣṭamaskandhē vāmanāvatāracaritē trayōviṃśō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamāhātmyam
॥ aṣṭamaskandhē caturviṃśō'dhyāyaḥ ॥

rājōvāca

*bhagavañchrōtumicchāmi harēradbhutakarmanah |
avatārakathāmādyāṃ māyāmatsyaviḍambanam ॥ 1 ॥*

871

*yadarthamadadhād rūpaṃ mātsyam lōkajugupsitam |
tamaḥprakṛti durmarṣam karmagrasta ivēśvaraḥ ॥ 2 ॥*

872

*ētannō bhagavan sarvaṃ yathāvad vaktumarhasi |
uttamaślōkacaritaṃ sarvalōkasukhāvaham ॥ 3 ॥*

873

sūta uvāca

*ityuktō viṣṇurātēna bhagavān bādarāyaṇiḥ |
uvāca caritaṃ viṣṇōrmatsyarūpēṇa yat kṛtam ॥ 4 ॥*

874

śrīśuka uvāca

*gōviprasurasādhūnāṃ chandasāmapī cēśvaraḥ |
rakṣāmicchaṃstanūrdhattē dharmasyārthasya caiva hi ॥ 5 ॥*

875

*uccāvacēṣu bhūtēṣu caran vāyurivēśvaraḥ |
nōccāvacatvaṃ bhajatē nirguṇatvāddhiyō guṇaiḥ ॥ 6 ॥*

876

āsīdatītakalpāntē brāhmō naimittikō layaḥ samudrōpaplutāstatra lōkā bhūrādayō nṛpa 7	877
kālēnāgatānidrasya dhātuḥ śīśayiṣōrbalī mukhatō niḥsṛtān vēdānhayagrīvō'ntikē'harat 8	878
jñātvā tad dānavēndrasya hayagrīvasya cēṣṭitam dadhāra śapharīrūpaṃ bhagavān harirīśvaraḥ 9	879
tatra rājaṛṣiḥ kaścinnāmnā satyavratō mahān nārāyaṇaparō'tapyat tapaḥ sa salilāśanaḥ 10	880
yō'sāvasminmahākālpē tanayaḥ sa vivasvataḥ śrāddhadēva iti khyātō manutvē hariṇārpitah 11	881
ēkadā kṛtamālāyāṃ kurvatō jalatarpaṇam tasyāñjalyudakē kācicchapharyēkābhyapadyata 12	882
satyavratō'ñjaligatāṃ saha tōyēna bhārata utsasarja nadītōyē śapharīṃ draviḍēśvaraḥ 13	883
tamāha sātikaruṇaṃ mahākāruṇikaṃ nṛpaṃ yādōbhyō jñātighātibhyō dīnāṃ mām dīnavatsala kathaṃ viṣṛjasē rājan bhītāmasmin sarijjalē 14	884
tamātmanō'nugrahārthaṃ prītyā matsyavapurdharam ajānan rakṣaṇārthāya śapharyāḥ sa manō dadhē 15	885
tasyā dīnataraṃ vākyamāśrutya sa mahīpatiḥ kalaśāpsu nidhāyaināṃ dayālurninya āśramam 16	886

sā tu tatraikarātrēṇa vardhamānā kamaṇḍalau alabdhvā”tmāvakāśaṃ vā idamāha mahīpatim 17	887
nāhaṃ kamaṇḍalāvasmin kṛcchraṃ vastumihōtsahē kalpayaukaḥ suvipulaṃ yatrāhaṃ nivasē sukham 18	888
sa ēnāṃ tata ādāya nyadhādaudañcanōdakē tatra kṣiptā muhūrtēna hastatrayamavardhata 19	889
na ma ētadalaṃ rājan sukhaṃ vastumudañcanam pr̥thu dēhi padaṃ mahyaṃ yat tvāhaṃ śaraṇaṃ gatā 20	890
tata ādāya sā rājñā kṣiptā rājan sarōvarē tadāvṛtyātmanā sō'yaṃ mahāmīnō'nvavardhata 21	891
naitanmē svastayē rājannudakaṃ salilaukasaḥ nidhēhi rakṣāyōgēna hradē māmavidāsini 22	892
ityuktaḥ sō'nayanmatsyaṃ tatra tatrāvidāsini jalāśayē sammitaṃ taṃ samudrē prākṣipajjhaṣam 23	893
kṣipyamāṇastamāhēdamiha mām makarādayaḥ adantyatibalā vīra mām nēhōtsraṣṭumarhasi 24	894
ēvaṃ vimōhitastēna vadatā valgubhāratīm tamāha kō bhavānasmān matsyarūpēṇa mōhayan 25	895
naivaṃvīryō jalacarō dr̥ṣṭō'smābhiḥ śrutō'pi ca yō bhavān yōjanaśatamahnābhivyānaśē saraḥ 26	896
nūnaṃ tvaṃ bhagavān sākṣāddharirnārāyaṇō'vyayaḥ anugrahāya bhūtānāṃ dhatsē rūpaṃ jalaukasām 27	897

<i>namastē puruṣaśrēṣṭha sthityutpattyapyayēśvara </i>	
<i>bhaktānāṃ naḥ prapannānāṃ mukhyō hyātmagatirvibhō 28 </i>	898
<i>sarvē līlāvatārāstē bhūtānāṃ bhūtihētavaḥ </i>	
<i>jñātumicchāmyadō rūpaṃ yadartham bhavatā dhṛtam 29 </i>	899
<i>na tē'ravindākṣa padōpasarpaṇaṃ</i>	
<i>mṛṣā bhavēt sarvasuhṛtpriyātmanaḥ </i>	
<i>yathētarēṣāṃ pṛthagātmanāṃ satā -</i>	
<i>madīdṛśō yad vapuradbhutaṃ hi naḥ 30 </i>	900
<i>śrīśuka uvāca</i>	
<i>iti bruvāṇaṃ nṛpatiṃ jagatpatiḥ</i>	
<i>satyavrataṃ matsyavapuryugakṣayē </i>	
<i>vihartukāmaḥ pralayārṇavē'bravī -</i>	
<i>ccikīrṣurēkāntajanapriyaḥ priyam 31 </i>	901
<i>śrībhagavānuvāca</i>	
<i>saptamē'dyatanādūrdhvamahanyētadarindama </i>	
<i>nimaṅkṣyatyapyayāmbhōdhau trailōkyam bhūrbhuvādikam 32 </i>	902
<i>trilōkyāṃ līyamānāyāṃ saṃvartāmbhasi vai tadā </i>	
<i>upasthāsyati nauḥ kācid viśālā tvāṃ mayēritā 33 </i>	903
<i>tvam tāvadōṣadhīḥ sarvā bījānyuccāvacāni ca </i>	
<i>saptarṣibhiḥ parivṛtaḥ sarvasattvōpabrṃhitaḥ 34 </i>	904
<i>āruhya br̥hatīm nāvaṃ vicariṣyasyaviklavaḥ </i>	
<i>ēkārṇavē nirālōkē ṛṣiṇāmēva varcasā 35 </i>	905

dōdhūyamānāṃ tām nāvaṃ samīreṇa balīyasā upasthitasya mē śṛṅgē nibadhnīhi mahāhinā 36	906
ahaṃ tvāmṛṣibhiḥ sākāṃ sahanāvamudanvati vikarṣan vicariṣyāmi yāvadbrāhmī niśā prabhō 37	907
madīyaṃ mahimānaṃ ca paraṃ brahmēti śabditam vētsyasyanugrhitāṃ mē sampraśnairvivṛtaṃ hṛdi 38	908
itthamādiśya rājānaṃ harirantaradhīyata sō'nvavaikṣata taṃ kālāṃ yaṃ hṛṣīkēśa ādiśat 39	909
āstīrya darbhānprākkūlānrājarṣiḥ prāgudaṇmukhaḥ niṣasāda harēḥ pādau cintayanmatsyarūpiṇaḥ 40	910
tataḥ samudra udvēlaḥ sarvataḥ plāvayanmahīm vardhamānō mahāmēghairvarṣadbhiḥ samadṛśyata 41	911
dhyāyan bhagavadādēśaṃ dadṛśē nāvamāgatām tāmārurōha viprēndrairādāyauṣadhivīrudhaḥ 42	912
tamūcurmunayaḥ prītā rājandhyāyasva kēśavam sa vai naḥ saṅkaṭādas mādavitā śaṃ vidhāsyati 43	913
sō'nudhyātastatō rājñā prādurāsīnmahārṇavē ēkaśṛṅgadharō matsyō haimō niyutayōjanaḥ 44	914
nibadhya nāvaṃ tacchrṅgē yathōktō hariṇā purā varatrēṇāhinā tuṣṭastuṣṭāva madhusūdanam 45	915
rājōvāca anādyavidyōpahatātmasaṃvida -	

stanmūlasaṃsārāpariśramāturāḥ |
 yadṛcchayēhōpasṛtā yamāpnuyu -
 rvimuktidō naḥ paramō gururbhavān || 46 || 916

janō'budhō'yaṃ nijakarmabandhanaḥ
 sukhēcchayā karma samīhatē'sukham |
 yatsēvayā tāṃ vidhunōtyasanmatim
 granthim sa bhindyāddhṛdayaṃ sa nō guruḥ || 47 || 917

yatsēvayāgnēriva rudrarōdanaṃ
 pumānvijahyānmalamātmanastamaḥ |
 bhajēta varṇaṃ nijamēṣa sō'vyayō
 bhūyāt sa īśaḥ paramō gurōrguruḥ || 48 || 918

na yatprasādāyutabhāgalēśa -
 manyē ca dēvā guravō janāḥ svayam |
 kartuṃ samētāḥ prabhavanti puṃsa -
 stamīśvaraṃ tvāṃ śaraṇaṃ prapadyē || 49 || 919

acakṣurandhasya yathāgraṇīḥ kṛta -
 stathā janasyāviduṣō'budhō guruḥ |
 tvamarkadr̥k sarvadr̥śāṃ samīkṣaṇō
 vṛtō gururnaḥ svagatiṃ bubhutsatām || 50 || 920

janō janasyādiśatē'satīm matim
 yayā prapadyēta duratyayaṃ tamaḥ |
 tvaṃ tvavyayaṃ jñānamamōghamañjasā
 prapadyatē yēna janō nijaṃ padam || 51 || 921

<i>tvam sarvalōkasya suhṛt priyēśvarō</i> <i>hyātmā gururjñānamabhīṣṭasiddhiḥ </i> <i>tathāpi lōkō na bhavantamandhadhī -</i> <i>rjānāti santam hṛdi baddhakāmaḥ 52 </i>	922
<i>taṁ tvāmahaṁ dēvavaraṁ varēṇyaṁ</i> <i>prapadya īsaṁ pratibōdhanāya </i> <i>chindhyarthadīpairbhagavan vacōbhi -</i> <i>rgranthīn hṛdayyān vivṛṇu svamōkaḥ 53 </i>	923
<i>śrīśuka uvāca</i> <i>ityuktavantam nṛpatiṁ bhagavānādipūruṣaḥ </i> <i>matsyarūpī mahāmbhōdhau viharaṁstattvamabravīt 54 </i>	924
<i>purāṇasaṁhitāṁ divyāṁ sāṅkhyayōgakriyāvatīm </i> <i>satyavratasya rājarṣērātmaguhyamaśēṣataḥ 55 </i>	925
<i>aśrauṣīdṛṣibhiḥ sākamātmatattvamasamśayam </i> <i>nāvyāsīnō bhagavatā prōktaṁ brahma sanātanam 56 </i>	926
<i>atītapralayāpāya utthitāya sa vēdhasē </i> <i>hatvāsuraṁ hayagrīvaṁ vēdānpratyāharaddhariḥ 57 </i>	927
<i>sa tu satyavratō rājā jñānavijñānasamṇyutaḥ </i> <i>viṣṇōḥ prasādāt kalpē'sminnāsīdvaivasvatō manuḥ 58 </i>	928
<i>satyavratasya rājarṣermāyāmatsyasya śārṅgiṇaḥ </i> <i>saṁvādaṁ mahadākhyānaṁ śrutvā mucyēta kilbiṣāt 59 </i>	929
<i>avatārō harēryō'yaṁ kīrtayēdanvahaṁ naraḥ </i> <i>saṅkalpāstasya sidhyanti sa yāti paramāṁ gatim 60 </i>	930

pralayapayasi dhātuḥ suptaśaktērmukhēbhyaḥ

śrutigaṇamapanītaṃ pratyupādatta hatvā |

ditijamakathayad yō brahma satyavratānāṃ

tamahamakhilahētuṃ jihmamīnaṃ natō'smi || 61 ||

931

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē vaiyāsikyāmaṣṭādaśasāhasryāṃ

pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ aṣṭamaskandhē

matsyāvatāracaritānuvarṇanaṃ

nāma caturviṃśō'dhyāyaḥ ||